

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

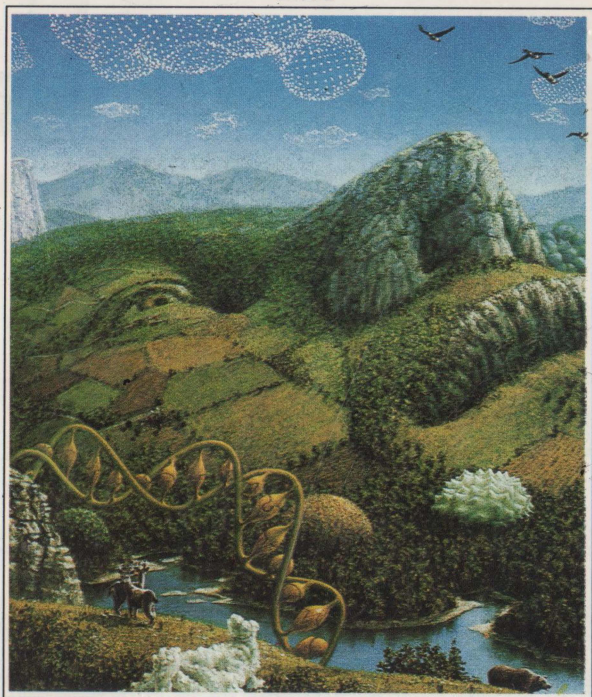
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Zeyyat Selimoğlu

BAHAR

YORGUNLUĞU

TÜRK YAZARLARI

ISBN 975-510-800-9

© Zeyyat Selimoğlu / Can Yayınları Ltd. Şti. (1998)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,

Eko Basımevi'nde basıldı. (1998)

Dizgi: Mine Sarıkaya

Zeyyat Selimoğlu
BAHAR
YORGUNLUĞU

ÖYKÜLER

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

**ZEYYAT SELİMOĞLU'NUN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI**

ARAMIZDAYDI O GÜN / *öykü*
BAHAR YORGUNLUĞU / *öykü*
BİR ŞARKI GİBİYDİ / *öykü*
DENİZLERİN İSTANBUL / *öykü*
DİREĞİN TEPESİNDE BİR ADAM / *öykü*

Zeyyat Selimoğlu, 1922 İstanbul doğumlu. Alman Lisesi'ni, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Şimdi yazar ve çevirmen. *Rize'nin Köylerinden* başlıklı bir yazısı, Cumhuriyet Gazetesi'nin 1949-1950 Yunus Nadi Armağanı birinciliğini kazanınca başarı yolu açıldı. Hikâyeleri, Almanca'dan çevirileri ve radyo oyunları ile tanındı. *Koca Denizde İki Nokta* adlı oyununa 1970 TRT Sanat Ödülleri yarışmasında başarı ödülü verildi. Konularını, genellikle denizcilerin hareketli ve renkli hayatlarından alan, rahat bir anlatı ile işleyen yazarın hikâye kitapları: *Kavganın Sonu ve Başı* (1955), *Direğin Tepesinde Bir Adam* (1969; Sait Faik Hikâye Armağanı'nı aldı: 1970), *Kıçüstünde Toplantı* (1971), *Koca Denizde İki Nokta* (1973; Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü aldı: 1974), *Karaya Vurdu Deniz* (1975), *Deprem* (uzun hikâye, 1976), *Soyunanlar* (1980), *Çiçekli Dağ Sokağı* (1982) *Gemi Adamları* (bütün deniz hikâyeleri, 1984), *Bir Şarkı Gibiydi* (1987), *Aramızdaydı O Gün* (1990), *Denizlerin İstanbul* (1992). Bir de romanı yayımlandı: *Tutkunun Köşeleri* (1982). Sürekli çalışmalarının ürünü, Türkçe'ye kazandırdığı çeviri eserlerin sayısı otuz buldu. Bazı çocuk kitapları yayımladı: *Yavru Kayık* (1979), *Martılar Adası* (1979), *Uyumsuz Nuri* (1981).

İÇİNDEKİLER

Othello Abdi ile Desdemona Despina	9
‘Psycho’	17
Sesler ki Unutulmaz	27
Kraliçe Lear	35
Ambulans	41
Manken Atın Öyküsü	51
Yaz Başında Ölü Pazar	59
Kopmuş ve Beraber	67
Bahar Yorgunluğu	83

OTHELLO ABDİ İLE DESDEMONA DESPİNA

— İşte masa buradaydı, dedi ortada bir yeri göstererek, Mağrip Komutanı Othello'nun çalışma masası tam burada dururdu; üzerinde günümüzün dergileri Realite, Yedigün, Yıldız, Akbaba... Ben de buradaki lisenin tiyatro delisi öğrencisi...

Yokuşu tırmanmış, bahçelerinde pembe, kırmızı zakkumlar, yediveren gülleri açmış iki sıralı evlerin arasından geçmiş, şimdi bir düzlüğe çıkmıştık, dairemsi bir düzlüğe. Yokuşun daha bir yukarısında yine evler vardı.

— Ada'nın ünlü çayırıydı burası, haftada bir cambaz gelir burada gösteri yapardı. Cambazdan sonra da Othello Abdi 'Arabın Gazabı'nı burada oynardı. Düşün, ben bir tiyatro delisi, Shakespeare'in safılık, kıskançlık, ihanet, iktidar ve zaaf, tüm insansal duygularla beslenmiş oyunu ve Othello rolünde Abdi, Arap Abdi! Ne diyeyim? Daha sonraları çeşitli tiyatrolarda Othello'yu Arap Abdi gibi canlandıran, onun kadar yaşayarak oynayan bir oyuncu daha görmedim, göremedim. Neden etkileniyordum öyle?

Belki de kendimi çok kaptırıyordum da ondan. Yeni yetmeliğin verdiği bir heyecanla izliyordum Abdi'yi belki, serinkanlı olamıyordum.

Peki Arap Abdi? Onun oyunculuğu? Gerçekten karaderili olduğu için mi öyle güzel oynuyordu? Damarlarında dolaşan kan Mağrip zenci komutanının damarlarındaki kan mıydı? Belki de öyleydi. Bana kalırsa kendini Othello'nun yerine öylesine duyarlılıkla koyabilmesi bu yüzdendi. Othello'yu oynarken karaderili olmasının bütün iniş çıkışlarını, bütün karmaşasını cırılçıplak yaşayabilmesi belki de bu yüzdendi.

Abdi hayli de yakışıklı bir zenciydi aslında; uzun boylu, omuzları gelişmiş; şöyle bir dimdik durduğunda 'işte Othello, işte Mağrip'in kara komutanı' derdin içinden. Öyle, bir dudağı yerde bir dudağı gökte, basık burunlu bir zenci değildi Abdi, ince hatlı yüzündeki gözlerinde yakıcı bir güç dolaşırdı.

Bakardın ortalık günlük güneşlik; mavi gök, yer yüzü aydınlığı 'Çayır'ın üzerine inmiş kalmış, ama Othello "Gökteki yıldızlar şahidim olsun ki..." diye söze başladı mı gökyüzünü işaret ederek, öylesine inanarak söylerdi ki bunu, yıldızların yukarıda gerçekten parıldadığını görmek için başımı kaldırmam yetecektir, diye düşünürdüm. Ardından, "Atı alan Üsküdar'ı geçti..." diye seslenirdi Venedik kuvvetlerinin komutanı zenci Othello. Öylesine güçlü bir oyunculuğu vardı ki Abdi'nin 'Othello'da, Üsküdar'ı Shakespeare'e mal etmesini de yadırgamazdım. Othello Abdi ne diyorsa öyledir de başka bir şey değildir idi.

Arap Abdi'nin öyküsü aslında Despina'nın da öyküsüydü. Ah Despina! Ada'nın, saçları boyama de-

ğil gerçekten sarı kızı Despina! Bütün Adalı yeniyetme gençlerin –benim de– ulaşılmaz aşkı Despina. Despina’nın günahsız Desdemona yüzü işte yine gözlerimin önünde şu anda.

Shakespeare’in ‘Arabın Gazabı’ oyunu ayakta izlenirdi. ‘Çayır’da oturulacak yer yoktu, bütün izleyenler çayır’ın kenarlarına arka arkaya dizilir, öyle izlerlerdi oyunu. Despina, kenardaki bir evde soyunur giyinir, Desdemona olup izleyiciler arasından geçerek ortaya çıkardı. Beyazlara bürünmüş Despina-Desdemona çayır ortasına doğru yürürken bütün Adalı gençleri bir yutkunmadır alırdı. Umutsuz aşk sinirinden esneyen esneyene! Desdemona’nın kocası Othello’ya sevdalı yüzü sanki Despina’nın yüzünde aynen tekrarlanıyor gibiydi, ama görmeyi bilenler için pek de öyle değildi. Despina’nın ağzının kenarındaki belli belirsiz, hafiften gülümseme onun Elen ruhunun ve etinin erotik yanını ortaya koyuyordu. Tutku kıvılcımlarının onun gözlerinde nasıl yanıp söndüğünü, az bir şey sonra nasıl yeniden tutuştuğunu görmüş olanlar bilir.

Arap Abdi Çayır’da ‘Arabın Gazabı’nı oynamaya karar verdiğinde, Ada’nın tiyatro oyuncusu olma düşleri kuran birkaç kızı arasından seçmişti Despina’yı. Sarı saçlarıyla beyaz teniyle Despina, Desdemona’nın ta kendisiydi. Ama dediğim gibi, yüzünün masum görünüşüne karşın, yürüyüşünden, pervasız tutumundan, alaycı konuşmasından ötürü cilveli, fındıkçı bir Desdemona görüntüsü veriyordu.

Daha birkaç gösteri geçmiş geçmemişti ki, Othello Abdi’nin Despina’ya sırılsıklam vurulduğu dedikodusu Ada’yı çalkalamaya başladı. Karaderili erkeklerle

rin sarışın kadınlara düşkünlüğü bilinmez bir şey değil. Çoğu erkeklerin, çoğu kadınların kendilerinde bulunmayanı karşı cinste bulmalarının onlara tutku-
lu bir doyum sağladığı bir gerçek değil midir?

Bütün bir yaz boyunca her hafta sonu Çayır'da 'Arabın Gazabı' oyununu daha bir pekiştirdiği oyunculuğuyla sürdüren Arap Abdi, mevsim sonuna doğru tiyatrosunu artık kapatma kararını vermek üzereydi. Tiyatro mevsimini yağmur mevsimi aldı alacaktı artık. O günlerde, dedikodusu zaten bol olan Ada'da yeni bir dedikodu da baş vermişti. Despina'nın Arap Abdi'yi Adalı bir deniz yüzbaşı ile aldattığının haberi ağızdan ağıza dolaşıyordu. Bu söylenti, sonunda Arap Abdi'ye de ulaşmış, Abdi'nin mutlu hayatını altüst etmişti.

Mevsimin son oyununun gelip çatdığı gün ben yine Çayır'daydım. O gün özellikle kalabalık bir izleyici topluluğu Çayır'ı doldurmuştu: 'Arabın Gazabı – Son Oyun'. Hiç istemediğim halde oyuna gecikmiştim, o arada Othello'nun çalışma masası kaldırılmış, yerine Othello ile Desdemona'nın yatağı getirilmişti. Üzerinde bir şilte, ince bir yorgan ve yastıkla, tahtadan bir kerevet! Ada'nın hastalıklı havası lodos, olanca boğmacası ile Çayır'ın üzerine yüklenmekteydi sanki. Gökyüzü kapalıydı, kasvet rengi bir gökyüzü, sinirleri bozup bırakan bir basınç, yağmur mevsiminin öncüsü alçalmış kurşun rengi bulutlar! Ama henüz yağmur yoktu. Daha önce geldiğim hiçbir gösteride böyle bir kalabalıkla karşılaşmamıştım. Sanki bütün Ada milleti Çayır'da toplanmıştı o akşam. Tanındıklarım, tanımadıklarım, cümle alem hazırda. Tut

ki oyunun son akşamı değil de gala akşamı! Çayır'a bakan evlerin pencerelerinde bedavacı izleyenler – onlar hiç eksik olmazdı öteden beri.

Othello ile Desdemona'nın yatağına yakın bir yerde Despina ile Arap Abdi karşı karşıya duruyordu. Despina'nın üzerinde gencecik vücudunun çizgilerini ortaya koyan beyaz gecelik, yuvarlak omuzlarından sarkan bir tül. Kararmış göğün altında büsbütün ortaya çıkan, gözleri kamaştıran bir çekicilik! Arap Abdi, ihanete uğradığına inanan Othello kimliğine bürünmüş, kulağına gelen, Despina ile ilgili söylentinin etkisinde ve düş kırıklığı içinde sarsıntıya uğramış âşık!

Oyunun sonuna doğru konuşanlar Othello ile Desdomona değil, Arap Abdi ile Despina'ydı artık. Onlar artık kendi heyecanlarıyla, kendi duygularıyla konuşuyor, öyle var oluyorlardı. Özellikle Arap Abdi bir daha hiçbir tiyatrodaki göremeyeceğim gerçek bir kıskançlık, öfke, nefret havası içinde oyunculuğunun doruklarında dolaşıyordu. Bu diyalogun birçok yerinde Othello-Desdemona diyalogu çığrından çıkmış, kullanılmaz olmuştu, değişikliğe uğramıştı. Dinliyorsun:

DESPİNA: Yatmak istiyor musun?

ABDİ: Desdemona, dua ettin mi bu gece?

DESPİNA: Evet, ettim.

ABDİ: Tanrı'nın merhametine henüz ulaşmamış bir günahın varsa hemen dua et, bağışlanmanı dile!

DESPİNA: Ne demek istiyorsun?

ABDİ: Sana bir mendil vermiştim ben. Sen gidip bir yüzbaşıya verdin o mendili, kahpe kadın!

DESPİNA: Vre sen ne diyorsun? Ben kimseye mendil falan vermedim.

ABDİ: Beni boynuzladın sen, kaltak!

DESPİNA: Hayır, seni hiç aldatmadım. Yalan diyorlar.

ABDİ: Yeter, beni aldatamazsın artık boş lafla. Yat aşağı, orospu!

DESPİNA: Vre yanlış düşünüyorsun, ben seni aldatmadım.

ABDİ: Çırpınayım deme sakın!

Bu konuşmadan sonra Arap Abdi, Despina'yı kolundan yakalayıp sürükleyerek yatağa yatırdı, finali gerçekleştirecek olan, Desdemona'yı boğma sahnesini uygularken Abdi değil, Othello Abdi'ydi artık.

Yatağın üzerindeki yastığı kaparak Despina'nın yüzüne kapadı, olanca gücüyle bastırmaya başladı. Çok geçmedi, ağzı burnu yastığın altında kalan Despina'nın bacaklarının çırpınmaya başladığını dehşete kapılarak gördüm. Kaç kere izlemiştim 'Arabın Gazabı'nı, şimdiye dek böyle bir şey olmamıştı. Abdi'yi engelleyebilecek güçte değildim. Despina'yı gerçekten boğmak istiyordu Abdi, anlamıştım. Kalabalığı yara yara öne doğru çıktım çabuk –arkamdan küfürleri yiyerek– haykırdım:

– Despina'yı boğuyor, Abdi Despina'yı boğuyor, kurtarın! Kızı öldürecek, kurtarın!

İki kişinin fırlayarak çıktığını gördüm kalabalık içinden. Arabacı Hüseyin ile yapı ustası Yorgo'yu koşanlar. İki de güçlü kuvvetli adamlardı. Öyle koşarak Abdi'nin üzerine çullandılar. Haykırmalar başlamıştı öteden ve beriden. Bacakları çırpınan Despina'yı Abdi'nin elinden zorla çekip aldılar; kollarına

girerek oyun için kıyafet değiştirdiği eve doğru koştururlarken Despina'nın öğürerek kustuğunu görüyordum. Sürüklenerek koşarken bir yandan da sürekli kusuyordu.

Birkaç kişi de Abdi'ye doğru koşup kollarına girdiler, açık buldukları bir yerden geçirerek kaçırdılar. Çok geçmeden, kenarlarda oyunu izlemek için birikmiş kalabalık, Çayır'ın ortalarına doğru yayıldı: Bağırıp çağırınlar, tartışınlar, sövüp sayınlar, bir ana baba günü. Hanidir ağır bir yük gibi Çayır'ın üzerine inmiş olan lodos havası, aniden çatırdayan şimşeğin ardından gök gürlemeleriyle, şiddetli bir sağanakla yaptı yapacağını, ortalığı dağıttı, insanları kaçırttı.

Ben bir saçak altı bulup kaldım orada, bir süre ayrılmadım. Çok da geçmedi, Çayır tümnden boşaldı. Bir daha hiçbir zaman, asla tekrarlanmayacak olan 'Arabın Gazabı'ndan geriye kala kala Othello ile Desdemona'nın, şiddetli yağmur altında ıslanıp duran yatağı kalmıştı Çayır'ın ortasında.

Despina mı? Despina'yı bir daha hiç görmedim. Olayın ardından Yunanistan'daki hısımlarının yanına gittiğini söyleyenler oldu, doğru mu bilmiyorum. Arap Abdi de öyle, bir daha hiç görünmedi Ada'da. Dediğim gibi, daha sonraları Othello'yu çeşitli sahnelerde birkaç kere daha izledim. Ama Arap Abdi gibi bir Othello görebildim diyemem. Çayır'a gelince, o da gördüğün gibi işte, zamanla çoraklaştı. Zaman zaman futbol sahası görevini yapıyor çocuklara.

‘PSYCHO’

Sonra?

Sonrası işte zamanın Kültür Bakanlığı’ndan gönderilen bir mektuba dayanıyor, öyle sürüp gidiyor. Aldığı mektupta C.Y.’nin müzecilik uzmanlığı konusundaki yeteneği övülüyor, yeni bir göreve çağrılıyordu. Şimdiye dek ayak bile basmamış olduğu bir Ada’da ömrünün son yıllarını geçirmiş, orada ölmüş ünlü yazara ait evin bir müze olarak düzenlenmesi –Milli Eğitim Bakanlığı’yla henüz tam bir anlaşma sağlanmış olmamakla beraber– düşünüldüğünden, ondan yardım isteniyor, mektubun sonuna doğru, övülmesi öylesine abartılıyordu ki, mektubu okuyacak olanlar Louvre Müzesi’ni de onun düzenlediğini sanırlardı. Bizim, toplum olarak bir türlü kurtulamadığımız o ‘Made in Abartland’ tümcelerini bir kenara bırakalım. Bırakalım, bırakalım ama C.Y.’nin bu konuda ne düşündüğünü de yabana atmayalım: Beni böylesine övdüklerine göre bedava fiyatına iş yapmamı isteyeceklerdir herhalde.

Saat dört sularında Sirkeci’den kalkacak vapura ulaşır, satıcı haykırmaları, çocuk ağlamaları dinlemeyeceğini umduğu bir yer seçip oturdu. Öteden beri sine-

ma meraklısıydı C.Y., yanında Almanya'dan gönderilmiş, sinemanın yüzüncü yılı onuruna yayımlanmış, 1993'e kadar sinemanın en güzel 100 filmini sıralayan bir seçki (kitaptaki filmleri değerlendiren bir Alman yazarın seçtikleri) vardı. Kitabı çantasından keyifle çıkardı, yaklaşık bir buçuk saatlik yolculuğu hoşça geçireceği umuduyla, önce bir şans denemesi yapmak, kendisinin de çok beğenmiş olduğu bir filme rastlamak düşüncesiyle rastgele bir yerinden açtı kitabı.

Açtığı sayfada, sayfanın yarısını kaplayan bir resimde (filmden bir sahne) Anthony Perkins ile Janeth Leigh karşı karşıya duruyordu. Anthony Perkins'in sırtında çizgili kadifeden bolca bir ceket, yakaları kalkık; bacadında yine bolca, ütüsüz bir pantolon. Janeth Leigh'in üzerinde sade, açık renkli bir rob. İkiisi tam karşı karşıya, ikisi de kollarını göğüslerinde kavuşturmuş, birbirine bakıyor. Anthony Perkins çok sakın görünüyor. Janeth Leigh'in bakışında daha bir kuşku ve merak! Bir pencerenin önündeler, içeride. Resmin sol üst yanında: PSYCHO (1960)

Elbette! Hemen anımsadı. Geçmiş günün en beğendiği filmlerinden biri. Bir sırta yaslanmış duran o garip motelde, o motel kadar ürküntü veren iki cinayetin işlendiği film; korku filmlerinin büyük ustası Alfred Hitchcock'un eşsiz yönetimi. Ucuzuna bir romanın Hitchcock'un elinde bir sinema başyapıt'ına dönüşmesi – ama hayır, belki günün birinde karşınıza gelecek o filmi görmek isteyeceksinizdir: C.Y., bırakalım kendi başına okusun artık!

Bir buçuk saat kadar sonra, vapur Ada iskelesine yanaştığında hafiften bir yağmur çisil çisil çiseliyor-

du. Sonbaharın şu son günlerinde gökyüzü yeniden rtnmşt gri mantosunu. Birkaç yolcuyla birlikte C.Y. de lokantaların, gazinoların bu kapanık havada sanki isteksiz ve somurtkan sıralanmış olduğu rıhtım boyunca yürüdü, soldaki girişten geçince çarşıya ulaştı. Sola ileri bakınca arka arkaya dizilmış arabaları gördü. Nbetteki arabaya bindi, ünlü yazarın adını söyledi adres olarak.

Hanidir çiseleyen yağmur yüzünden ıslanmış olan asfalt caddeye vurdular, "Ortalık günlük güneşlik olsaydı herhalde daha bir severdim bu Ada'yı," dedi içinden. Caddenin her iki yanına sıralanmış evlerin arasından asfaltın yokuş kısmına ulaşınca atlar daha bir zorlanarak, araba da daha bir ağırlaşarak sürdürmeye başladı yolu. Neden sonra sola yukarı tırmanan, geldikleri yolun tersi yönünde, ama daha bir yukarıdan ilerleyen asfalt bir yokuşa girdiler; atlar enikonu zorlanıyordu artık. Arabacı atları durdurdu. Oturduğu yerden yana doğru sarkıp:

— Buradan öteye gidemeyiz, dedi, yerler ıslak, atlar kayar, başımıza bela sarılır. Biraz ilerleyince evi göreceksiniz, tek başına bir ev!

Bu arada çiseleme yağmura dönüşmüştü; arabadan indi, arabacıya parayı dedi, asfalt yokuşu hızlı hızlı tırmanmaya başladı. Bir süre ilerledikten sonra, sağ yanında kalan sırta yaslanmış gibi duran üç katlı büyükçe evle karşılaştı. Kapalı havanın, yağmurun altında birden irkildi, iliklerini donduran bir soğuğun iini kapladığını duydu. şu anda tam karşısında, biraz yüksekte duran ev 'Psycho'daki motelin bir eşiydi. Bu ev insanın iini donduran o filminden çıkıp gelmişti buraya sanki ve şimdi "buyur içeriye!" diyordu.

Artık, yağın yağmura aldırmaııp, hem şaşkınlık hem de kuşku içinde, evin bütün cephesini saran, evi, dışında kalan dünyadan koparıp ayırmış uzun bahçe duvarına bakakaldı. Cephedeki duvarda kapı yoktu: "İçeri girmemen için sana son bir fırsat, geri dön!"

Bu sessiz uyarı merakını daha da artırdı. Duvarın yan tarafına dolaşınca demirden bir kapı gördü, kapıya doğru ilerledi. Çıngırak ipi yoktu kapıda. Daha bir yakından bakınca kapının aralık olduğunu fark etti. Demir kapıyı kuvvetlice itince kapı aralandı. Şimdi, evin asıl kapısı biraz ilerideydi artık. Bakımsız bir bahçe parçasının içinden yürüdü, kapının önüne ulaştı. Kapıyı çalınca, filmdeki moteli işleten Anthony Perkins mi açacaktı yoksa kapıyı? İçi mi titrediydi? Yok canım! Motelin kapısını Janeth Leigh çalmıştı. Buranın o motelle ne ilgisi vardı? Burası, bu ev, ölmüş ünlü bir yazarımızın müze olmayı bekleyen eviydi. Evin bekçisi görünürdü birazdan. Kapının zili ni aradı, bu kapıda da yoktu öyle bir şey. Ama... bu kapı da açıktı, aralık duruyordu. Eliyle hafifçe itti kapıyı, kapı gıcırdayarak geri gitti.

"Demek içeri girmekte ısrarlısın, buyur, gir bakalım, hadi gir! Gir ve gör!"

— Burada kimse yok mu?

Bir kere daha bağırdı:

— Burada kimse yok mu?

Hiç ses çıkmadı.

Mutlak sessizlik! Tüm seslerin yok olduğu bir dünya! Bu ev! Ölmüş ünlü yazarın evi!

Her yanından eskilik püskülük ile sarılmış bir giriş, yılların yığmış olduğu kuvvetli bir küf kokusu, ölüm kokusu! İlerideki merdiveni fark etti birden,

yukarı kata çıkan merdiveni. Evi ilk gördüğü anda kanında dolaşan ürpermeyi yeniden duydu. İster istemez filmi yeniden anımsadı: Moteli incelemeye gelen detektif Martin Balsam'ın, tıpkı böyle bir merdivenden yukarıya çıkarken, bir çığlık eşliğinde suratından hançerlenmesini, yüzü kanlar içinde merdivenden aşağı sırtüstü ölümün kucağına yuvarlanmasını, filmin ikinci cinayetini, yeniden anımsadı. Karşısındaki merdivene bakarken merdiven cinayeti sahnesi gözlerinin önünde kanlara bulanarak canlandı.

Merdiven! Çaresiz, bir süre önce damarlarındaki kanı ürpertip titreten merdiven, şimdi, şu anda, içindeki merak kıvılcımını ateşlemiş, onu çağırıyordu. Yavaş yavaş yukarı çıkarken kendisinin de bir detektifin merak ve heyecanını taşıdığını düşündü. Attığı her adımda ayaklarının altındaki tahta basamaklar gıcırıyor, eskilik gıcırıyor, derin sessizlik içinde bu gıcırtilar, çok yaşlanmış insanların hastalıklardan yakınmalarını andırıyordu. Bu yaklaşımı kafasının içinde bir oyuna dönüştürdü çok geçmeden, her gıcırtila sesine bir tanım koyarak: Gacır – varis, gucur – romatizma, gıcır – siyatik, gırç – diyare... Bütün bu hastalıkları ayaklarının altında ezip yok ederek, sağ salim yukarı kata ulaştı.

Şu anda ulaştığı yer büyükçe bir holdü. Hole açılan birkaç kapı bu kattaki odaların tek bir holün çevresine toplanmış olduğunu gösteriyordu. Holde hiç eşya yoktu. Soldaki kapıya doğru yürüdü, kapının tokmağını usulcacık çevirip kapıyı açtı, içeri girdi, kapıyı kapattı. Odada ilk gördüğü, ölmüş ünlü yazarın kocaman karyolasıydı. Eski model, pirinç kaplamalı bir demir karyola. İki penceredeki kalın perdeler indirilmiş olduğu için odada gizemli bir loşluk

vardı. Pencerelerdeki panjurlar bu loşluğu daha da koyulaştırıyordu. Perdeleri açmayı hiç denemedi bile, yılların kirini pasını, tozunu saklayan bu perdeler, şöyle bir dokunduğu anda çözülüp dağılacak gibi geldi C.Y.'ye.

Ortalığı daha iyi görebilmesi için elektrik ışığı gerekliydi. Duvarları gözden geçirdi, bir elektrik düğmesi aradı, sonunda buldu da. Karyolanın ayakucu karşısındaki duvardaydı elektrik düğmesi. Duvara yaklaşıp düğmeyi çevirdi. Çevirdi ama, ışık gelmedi. Elektrik akımı kesilmişti herhalde. Hayır, tavana dikkatle bakınca avizede ampul olmadığını gördü. Ünlü yazarın karyolasının başucunda bir komodin, onun üzerinde de eski model bir lamba! Komodine iyice yaklaşıp bakınca, lambanın içinde gaz olduğunu fark etti. Hayret ederek gülümsedi, cebinden çakmağını çıkarıp çaktı, lambanın şişesini çıkarıp fitili yaktı, şişeyi yeniden yerine yerleştirdi. Oda az buçuk da olsa aydınlandı. Komodinin üzerindeki çerçeveli resmin ünlü yazara ait bir resim olduğunu gördü. C.Y. bu resmi biliyordu. Ünlü yazarı, Mona Lisa'nın belli belirsiz gülümsemesiyle gösteren bu resmi vaktiyle bir dergide görmüştü.

Resmin hemen yanındaki bir küllüğün kenarında, yarısı içilip söndürülmüş bir sigara... Filtreli bir sigara! Kalbi aniden küt küt eden, ardından duracakmış gibi tekleyen, sonra da göğsünden fırlayacakmış gibi olan C.Y., yarım sigarayı telaşla alıp markasını okudu: Marlboro! Günümüz sigaralarından! Düşüp bayılmamak için karyolanın kenarına iliştiğinde, karyoladaki yastığın tam ortasından içeri göçmüş, yorganın da yer yer yanık olduğunu gördü. Oturduğu yerden tek bir hamleyle fırlayıp kalkmak istediye de ya-

pamadı, içine düşen korku hafifleyinceye kadar yine oturduğu yerde kaldı.

Biraz kendine gelince kalkıp lambayı söndürdü, gidip oda kapısını açtı, dışarı çıktı, kapıyı arkasından kapadı. Bir an önce çıkıp gitmek niyetindeydi artık. İçinde neler olup bittiğini bilmediği bu evden kurtulmak istiyordu. Aşağıya inmek için tam merdivene yöneleceği sırada yeniden duraladı. Ortalık artık enikonu kararış olmalıydı ama, holde yine de bir ışık sızıntısı vardı. "İçerideki lambayı telaşla iyi söndüremedim, sadece kıstım, oda kapısını da aralık bıraktım herhalde," diye düşündü. Yeniden oda kapısına geri döndü. Hayır, kapı kapalıydı. Kapıyı açıp içeriye bir göz attı, lambayı söndürmüştü. Yeniden kapattı kapıyı, ama holdeki ışık sızıntısı yok olmamıştı. Holden yukarıya dar bir merdiven çıkıyordu çatı katına. Işık sızıntısı oradan geliyordu. Bir süre ikilem içinde kararsızlık çekti. Yukarı çıksın bir baksın mıydı ne var diye, yoksa hiç aldırmayıp çıkıp gitsin miydi? Merakını yenemedi yine. Ada'ya kadar gelmişken... "Ya herru ya meru" diyerek çatı katına çıktı, önüne çıkan kapının tokmağını çevirdi, kapıyı hafifçe itti, önce eşikte durdu. Sırasıyla şunları gördü:

Tam karşıda bir masa

Masanın sol yanında siperlikli bir masa lambası (yanıyor)

Masanın üzerinde tomar tomar kâğıtlar

Dosyalar

Bütün bunların ardında oturan bir adam

Adamın elinde bir kalem, dudaklarında ünlü Mona Lisa gülümsemesi, üzerine çevirdiği gözleri.

— Siz de mi röportaj için geldiniz?

— ...

– Son zamanlarda çok gelen oluyor; röportaj için, ziyaret için.

– ...

– Edebiyat öğretmenleri, öğrenciler.

– ...

– Romanımı yazmaya vakit bulamıyorum.

– ...

– Onun için buraya kaçıyorum, beni bulamıyorlar diye.

– ...

– Ama siz gelip buldunuz beni.

Dudaklarındaki yapmacık Mona Lisa gülümsemesi silinmiş, yerini asık bir surat almıştı, sararmıştı da.

– Ama siz gelip buldunuz beni!

– ...

Öfkeli konuştu birden:

– Bir yazardan randevu alınır önce...

– Ama siz...

– Ama ben?

– Siz çok yıllar önce... Kimsiniz siz?

– Röportaj için geliyorsun, daha da soruyorsun kimim diye!

– Bu evin bir bekçisi olacak. Nerede o?

– Kovdum onu, kovdum... Seni de kovuyorum, defol buradan...

Masada oturan adam öfkeyle yerinden kalktı, eline geçirdiği uzun, kalın bir kâğıt makasını ileri doğru uzatıp, haykırarak C.Y.'nin üzerine yürürken C.Y. eşiğin çok yakınında durmasından yararlanarak merdivenden aşağı yarı koşup yarı yuvarlanıp, ardından

ilk merdiveni de geride bırakarak evin yan kapısından sokağa fırladı.

Yokuş aşağı ana caddeye doğru koşarken, müze yapılması istenen evin, arkasından onu kovaladığı duygusuna kapıldı panik içinde. Evin kaba adım sesleri kafasının içinde uğultular doğuruyordu. Dönüp arkasına bakamıyor, vakit yitirirse ev ardından yetişir korkusuyla koşabildiğince hızlı koşuyordu. Ancak ana caddeye çıktığında, arkasından kovalayan evin ona yetişemediğine inanabildi. Soluk soluğaydı. Ana caddeden vapur iskelesine dönüş yapan bir arabayı durdurup atladı. Hafiften yağmurlu temiz havayı içine çekti, derin bir soluk verdi.

Vapur iskelesine ulaşmasına az kalmıştı.

Not: Psikiyatri dilinde "transfigürasyon" olayı, bir insanın, örneğin hayranlık duyduğu bir kimsenin yerine geçmesi, o kişinin kimliğine bürünmesi hastalığıdır.

SESLER Kİ UNUTULMAZ

Pasajın önünden geçiyorum, içeriden gelen müzik sesi tutukluyor beni, kalbime prangayı vuruyor. Öyledir, kimini polis tutuklar kimini müzik. Kalıyorum orada, kalakalıyorum. Kuvvetli bir stereo müzik eşliğinde güçlü bir ses pasajdan dışarıya taşıyor. Tanıyorum o sesi: Whitney Huston! Bu pasajda filatelistler, tuhafiyeciler, çocuk giysileri satan dükkânlar, ayakkabıcılar ve bir de... kaset, plak satan dükkân var. Whitney Huston içeride olmalı gibime geliyor. Müzikten ayrılamayınca pasajdan içeriye giriyorum, dikiliyorum oraya, dinlemeye koyuluyorum. Yanılmamışım. Günün bu saatlerinde pek kalabalığı olmayan pasajın dibinde Whitney Huston'u görüyorum, ünlü bir aşk şarkısını söylerken dudaklarının nasıl titrediğini görüyorum, bir an geliyor, o hızla gerilere doğru uzaklaşırken onun yerini bir başka zenci kadın şarkıcının aldığını görüyorum; yaşlandıkça sanki daha bir dinçleşip daha da etkinleşen Tina Turner, şu ötede, hemen şu ötede işte, bütün o dinamizmi ile şarkısını söylüyor; boynundan aşağı sızan terler, boynunda kabaran damarlar ile varını canını ortaya koyan, müziğin şu kamikaze şarkıcısı Tina Turner!

Tina Turner ara verirken bir saksofonun solosu yükseliyor pasajın derinliği içinden. Saksofon solo yaparken neler anlatmaz neler söylemez diye düşünüyorum. İnsanın sesini, insanın yakınmasını, insanın hüznünü en iyi yansıtan müzik gereci, derdine derman mı arıyor? Caz-pop müziği deyip de geçmemeli, bir Pink Floyd var ki sesler dünyasının bir klasığıdır artık. Bizden sesler de karışıyor bu unutulmaz sesler buluşmasına: Sezen Aksu'nun, caz sesi Nûkhet Ruacan'ın, artık bu dünyanın sesleri arasından uzaklaşmış olan Tanju Okan'ın sesleri...

Bir şarkıyı dinlerken ulaşılan keyif ve heyecan, müzikle özdeşleşmek! Whitney Huston'un sesi sanki koca bir okyanusu aşmış şu pasaja ulaşmıştır, size dostluğunu sunuyor. Dünyadaki sesler yükseldikleri yerlerden, Kuzey ve Güney Amerika'dan, İngiltere'den, Fransa'dan, İtalya'dan, Hindistan'dan, Japonya'dan, Zaire ve Gana'dan dünya insanlarını birbirine yaklaştırıyor. Bir sesin güzelliğinde dünya bütünleşiyor. Şu küçük pasaj bütün dünyayı nasıl sığdırıyor daracık mekânına?

Derken, o Amerikalı sarışın ince kadının sesini duyuyorum. Ne yazık, adını anımsayamıyorum şu sırada. Ama sesi kulaklarımda işte! Sesine zaman zaman kısık, neredeyse erkeksi bir ses katılır, çok alkol ve tütünden etkilenmiş gibi özgün bir ses! Dinletiyor...

Çok uzaklardan, öbür uzaklıklardan bir başka kısık ve özgün ses katılıyor sesler kervanına. Yanaklarında ter taneleri, elinde mendili, Brecht'in ünlü 'Üç Kuruşluk Opera'sından bir parçayı, 'Mack The Knife - Sustalı Mack' adlı parçayı, bir eşi daha duyulmamış

sesiyle söylüyor Louis Armstrong. Yoksul geçmiş bir çocukluğun acılarını trompetinden dünyaya yayıyor.

Gözleri görmeyen, ama sesleriyle nice gözleri görenden daha iyi görmeyi başarmış, karanlık dünyalarını aydınlatmış şarkıcılar sıralanıyor şu pasajdaki bellek sahnemde: Dinleyenlerin karşısına köpeğinin yardımıyla çıkan Jose Feliciano'yu, Ray Charles'ı, Stevie Wonder'i ve bizim Âşık Veysel'i, Arif Sağ'ı dinliyorum.

Çocukluğumun pasajın derinliğinden bu yana doğru, bana doğru yaklaştığını görüyorum, beraberrinde bana bir anıyı getiriyor, eşsiz olduğu söylene gelmiş, ama değeri karşılığını tam da bulamamış bir sesle ilgili anıyı! Adı Hafız Sami'ydi: Hafız Sami'nin sesi... Esrikli bir adam, ölçülere hiç uymaz davranışlar gösteren, belki hırçın, belki geçimsiz bir ses! Denirdi ki: Hafız Sami ancak sevdiklerinin evinde okur! Ve bu sevdiklerinden biri de benim dayımdı. Şimdi de çocukluğumu görüyorum dayımın evinde. Olağanüstü bir gecenin telaşı var ortalıkta. 'Hafız Sami gelecekmış' söylentileri. Ve gece inerken, birkaç başka hafızla birlikte Hafız Sami'nin de katıldığı bir toplandı. Biz çocuklarla kadınların giremediği büyükçe bir salonun önüne doluşmuşuz. Hafızlar içeride okumaya duruyor. Yine denirdi ki: Hafız Sami hep en son okuyandır. Önce bütün hafızlar sırayla okur, artık denenmemiş ses perdesi kalmayınca, bütün ses perdeleri tükenince, hesaba kitaba gelmeyen olağanüstü sesiyle, kuralları altüst eden sesiyle Hafız Sami alır sırayı ve böylece sıradışı bir sese sıra gelir. İşin inceliklerini anlayacak yaşta değildim, şimdi de öyle bir iddiam yok, ama o sesi, çocukluk kulağımı çınlatan o tiz

ve yırtıcı sesi şimdi de alıyor gibiyim şu pasajın içinde. Bölme kapılarının camları mı titriyordu Hafız Sami okurken, içimiz mi?

Sakin Boğaz gecelerinde bir kıyıdan yükselirken karşı kıyıdan dinlendiği söylenen o sestən kala kala ne kaldı şimdi geriye? Olsa olsa iki-üç taş plaktır geriye kalabilen, onlardan birinin 'Ninni' adını taşıdığını biliyorum.

Bir de hayli acı bir anı yeniyetme belleğimden yola çıkıp bugünlere dayanıyor: Hafız Sami ömrünün son demlerinde okuyamıyordu artık. Ya da okuyamadığı içindir ki ömrünün son demlerindeydi. Sesini cinlerin perilerin bağladığı inancında (belki de astması vardı) orada burada dolaşıyordu. Bir yazlıkta, artık çoktan ölmüş dayımın orta yaşlarındaki oğluyla bir çıkmada oturuyoruz. Sokağa bakarken birden irkildiğini görüyorum dayı oğlumun: "Hafız Sami..." deyip fırlıyor. Bir koşu inerek sokağa, beraberinde yaşlı, dağınık kısa saçları bembeyaz, gömleğinin önü açık, "göğsü bağı açık" tıknazca biriyle dönüp geliyor. Ernest Hemingway'in 'İhtiyar Balıkçı'sını canlandırın gözünüzde istediğiniz gibi, pek de yanılmazsınız. Sesini tanıdığım, ama aradaki o eski camlı bölmeden ötürü kendisini tanımadığım Hafız Sami'yi karşımda görüyorum şu anda. Bir aralık, elini götürdüğü boynunu tutarak boğuk bir sesle nasıl dertlendiğini anımsıyorum: "Ben bir bağırabilsem..."

Hâlâ müzik pasajındayım. Artık gitsem diye düşünüyorum. Arkamdan bir ses: "Dinlemen gereken iki parça daha var, onları da dinle!" diyor biri.

Dönüp bakıyorum. Kimse yok.

"Dünyanın en güzel sesini henüz dinlemedin, çocuk sesini!" diyor aynı ses. "Bir de "İpek Yolu'nun müziğini, o müzik dinlenmez mi?"

Yeniden bir müzik sesi pasajı dolduruyor. Ve çok geçmiyor, bir çocuk korusu Afrika'daki aç çocuklara yardım kampanyası için bestelenip dünyanın ünlü şarkıcılarınca söylenmiş olan 'We are the world, we are the children' şarkısını söylemeye başlıyor. O sesleri dinlemeyi siz kaçırdınızsa zarar hanenize yazmalısınız. Küçük bir kız çocuğun solistlik yaptığı –ne de güzel söylüyor– bu unutulmaz parçanın röfrenini bütün koro tekrarlıyor: "Biz dünyayız, çocuklarız biz..."

Şimdi de çok inceden, çok egzotik bir parça çalıyor kulağıma. 'İpek Yolu'nun, kumlu tepecikler üzerinden ilerleyen develerine eşlik eden jenerik müziği. Hangi filmin jenerik müziği böylesine yerine oturmuş, böylesine bir uyum sağlayabilmiştir görüntüyle? Bu işte de mi Japonlar ön sıraya geçmiştir? O müziği dinlerken neden Yukio Mişima'nın 'Çağdaş No Oyunları'ndaki, Kurosava'nın 'Kagemuşa'sındaki gizem ve inceliği yeniden tatmış gibi oluyoruz? Bu, bütün Japon sanat dallarındaki bir kişilik bütünlüğünün mü sesidir? Neredeyse hiç durmadan hep aynı ezgiler tekrarlanıyor, ama böylesine de monotonluğa düşmeden ve hiç mi hiç bıkkınlık vermeden. İşte eşi zor bulunur o müziğin, o sesler güzelliğinin bölüm başlıkları: Göğe Çıkış, Barış, Taklamakan Çölü, Ölümsüz İlkbahar, Gümüş Ağ, Sihirli Çöl Dansı...

Ben bu müzik pasajında saatlerce mi kalacağım? Gideceğim yere doğru yola çıkmalıyım artık. Kaset dükkânının önünden bir dönüş yapıp yürüyüşe geçiyorum. Ama o ne? Bu sefer de arkamdan, Türk mü-

ziğinin son yıllarda aniden doruklara tırmanmış bir kadın sesi yola koyuyor beni. Söylediği parçalara kendince yorumlar getiren, sesi kısılıp açılan, yükselip alçalan, özellikle, zaman zaman denizin çatlayan dalgaları arasından kopup geliyormuş izlenimi uyandıran o yıldız için bir ek öykü yazmalıyım, böyle bir yıldızın nasıl doğacağını anlatan bir öykü! İşte, işte:

Müzik Perisi ile Doğduyıldız

Bir ilkyaz günü müydü o gün yoksa bir son yaz günü mü? Ama önemli olan o değildi. Müzik Perisi'nin, önünden neredeyse geçti geçecek olduğu pencere kanadının hafif aralık durması içeriden gelen çığlının duyulmasını sağlamıştı. Yeni doğmuş bir bebeğin, ciğerlerini şişirebilmek için var gücüyle sesini yükseltmesiydi bu, başka bir şey değildi. Müzik Perisi olduğu yerde kaldı, boşlukta durdu, sesi dinledi, pencerenin önünden ayrılamadı. Ana karnından az önce ayrılmış sıradan bir bebeğin sesi mi? Müzik Perisi iyice içine sindirdi çığlığı. Şimdiye dek çok bebek sesine kulak kabartmıştı, ama bu bebek sesinde bir başkalık yok muydu?

"Bu bebek sesi," diye düşündü Müzik Perisi, "bu bebek sesi kendince bir yorum getiriyor bebek ağlamasına; bebek ağlarken çatlayan bu ses denizdeki dalgaların birbirini kovalarken, çiçeklenirken çıkardığı sesi andırıyor, denizin müziğini!"

Çaresiz, Müzik Perisi pencereden içeriye süzülerek, hafifçecik, görünmeyen bir duman gibi girdi. Be-

bek karşı duvar dibindeki bir karyolada, annesinin yanı başında yatıyordu. Müzik Perisi bir kenara çekildi, ebenin işini bitirmesini bekledi, sonra karyolaya yaklaştı, bebeğin başucunda durdu, bebeğe baka kaldı. "Bu bebek başka bebek," dedi içinden, "bu ses hanidir aradığım, rastlamak istediğim ses değil mi?" Dumandan daha hafif elini uzattı, parmaklarıyla bebeğin alnını okşadı, elini başının üzerinde tuttu, yenisinden okşadı.

Ağlaması kesiliverdi bebeğin, başında kısacık saçlar belirdi, yumuk gözleri açıldı, başucundaki Müzik Perisi'ne baktı, gülümsedi. "Güler yüzlü bir bebek," dedi Müzik Perisi içinden, "insanlara yakın olacak."

Dumandan daha hafif eliyle bebeğin yanağını okşadı.

– Tüm hayatın boyunca müzik senin içinde yaşayacak, sen de müziğin içinde yaşayacaksın, alkışlarının içinde!

Ardından, hep yanında taşıdığı yıldız tozundan bir tutam alıp bebeğin yüzüne serpti. Bebeğin gözleri yıldızlar gibi parıldadı, ıslıl ıslıl oldu. Müzik Perisi'ne bakarken, kollarını iki yanında keyifle sallamaya, keyifli sesler çıkarmaya başladı.

Müzik Perisi üzerine doğru eğildi bebeğin, ileride, Yıldızlar Dünyası'ndaki adının ne olacağını bebeğin kulağına fısıldadı. Bebek sevinçle güldü. Müzik Perisi'nin işi bitmişti artık, yeni bir sesin ardına düşmek üzere bebeğin başucundan ayrıldı, dumandan daha hafif, aralık duran pencereden dışarıya süzüldü.

Bebeğin yanı başındaki anne, yorgun bir gülümsemeyle, yorgun bir sesle:

– Ebe hanım, dedi ebeye, bebeğim sizi ne de çok sevdi!

KRALİÇE LEAR

Öyledir öykü, umulmadık bir anda, umulmadık bir yerden çıkagelir, kıvrak bir kadının sıcaklığı, sokulganlığıyla yanınıza yaklaşır, kulağınıza eğilir, fısıldar:

– Yaz beni! Hadi yaz! Yaz beni!

Gün olur bir geminin kışüstünden yola çıkar, gelir yanaşır; gün olur bir dağ başı düzlüğünden inip yaklaşır; gün olur kıyısından bir denizin, gün olur bir ormanın sık yapraklı yeşilinden doğarak ayaklanır.

Şimdi, bir bahçenin kenarından:

Kraliçe Lear, Kraliçe Lear olmadan önce sadece bir arı kraliçeydi, kovana bal yapan işçi arılar yetiştirmek için yumurtalar üretmek görevini üstlenmiş bir arıydı. Hem de ne yumurtalar, yuvarlacık bembeyaz inci taneleri ki aramakla bulunmaz.

Gün oldu gece oldu, günler geceler oldu, zaman geçti zamanlar ve tüm bu zaman dilimleri boyunca yaşılan, gücünden düşen, yıpranan tüm yaratılışlar gibi Kraliçe Arı da zamana yenik düştü, yıprandı. Bu yıpır yıpır yıpranma gözlerden kaçmıyordu çoktandır. Hâlâ tahtına kurularak otursa da gün be gün,

Kraliçe Arı'nın kanatları çoktandır kısılmıştı, uçları saçak saçak olmuştu, parlaklığını yitirmişti, kurumaya yüz tutmuştu. Belinden yukarısı hayli zayıflamışken belinden aşağısı şaşırtıcı bir genişliğe, dolgunluğa ulaşmış, iki ayrı beden belden yukarısı ile belden aşağısını andırır olmuştu.

Kraliçe'nin tahtına yakın olanlar, her daim çevresinde dolananlar, bedendeki değişimi görmekte gecikmediler. "Kraliçe bundan böyle biz arılar topluluğunun üretim görev ve sorumluluğunu yerine getiremez," diye düşündüler, "artık yaşlandı, güçten kuvvetten düştü, dün tahtına otururken ayağı bir kaydı ki, bir sürçtü ki, tahttan yuvarlanıyordu az kalsın... Bir toplantı yapalım, alınacak önlemleri bir bir gözden geçirelim, bir karara varalım, bu iş böyle yürümez, olmaz efendim olmaz! Olamaz!"

Toplantıya katılan kaç 'olmazcı' var ise, önceden sözleşmişlermiş gibi hep birden bağırdılar: "Olamaz!"

İleri gelenler, kraliçenin hısım akrabası da yanlarında, bir araya toplanıp kafa kafaya verdiler, fısır fısır fısıldadılar, bakış bakış bakıştılar, kadehler tokuş tokuş tokuştu ve *Kovansaray* adına, Kovansaray'ın selameti yararına tarihsel kararı aldılar: "Kraliçe Arı'nın, Balyasa'nın dördüncü maddesine göre Kovansaray'dan elbirliğiyle uzaklaştırılmasına..."

Bu arada, yıpranmış saçak saçak ve kısılmış kanatları, ölçülere sığmaz genişlikteki kalçalarıyla Kraliçe Arı, tahtına henüz kurulmuştu ki, 'eylemci-tim' arılar birden atılarak ileri, sille tokat ve tekme, Kraliçe'yi taht salonundan yaka paça sürükleyerek, artık iyiden iyiye kısılmış sesiyle "Yetişin, yok mu beni kurtaran?" diye bağırırken kovan ecesi, kovandan dışarıya fırlattılar atıldılar...

Havaya karıştığı anda önce uçmak istedi, ama içini yakan bir acıyla anladı ki, geçmiş günlerin sağlıklı kanatlarına sahip değildir artık – kendini yerde buldu. "Bacaklarım, yoksa onlar da mı?.." Hayır, çok yaşta da olsa yürüyebiliyordu henüz.

Yurdundan uzakta, yabancı bir dünyanın engebeli toprağında, kimsesiz, korumasız, tek başına... Kraliçe Lear'di artık. Ve Kovansaray'daki soytarısı, hemen ardından uçarak kovandan aşağıya tekmelerin en sertini, hem de en güçlüsünü tüm acımasızlığıyla "Sırtın budur," deyip indirdi, Shakespeare'in inadına!

– Al bakalım, bu da benden, asıl soytarı sensin şimdi.

Kraliçe Lear o geceyi Kovansaray'dan uzakta, tüm iktidar nimetlerinden, nedimelerinden, korumalarından, hekimbaşından, belki de en önemlisi, soytarıdan yoksun, kuru kısa otların arasında geçirdi. Kalçalarındaki ağırlık ve yük gittikçe daha bir sıkıntı veriyordu. Ama çaresiz, ağırlıktan kurtulma umudunu, gücünü yitirmişti neredeyse, "Hiç değilse hekimbaşı yanımda olsaydı," diye düşünüyordu.

Gece sıkıntılar, korkular, yalnızlıklar içinde geçti, gün ağardı; yeri göğü, ufku kararmış Kraliçe Lear'ın üzerine güneş doğdu. Ama aydınlık? O neredeydi? "Yoksa güneş de mi esirgiyor aydınlığını benden artık?"

Yarı sürünerek, öylesine yavaş ve ağırdan, kırık sarı otların arasından geçerek ilerledi, bir düzlüğe çıktı sonunda. Onu hanidir gizleyip bağrına basmış olan doğa da elini eteğini çekmişti üzerinden, ormanların koruyucu gücünden artık yoksundu, geriye dönecek hali de kalmamıştı.

"Sonum uzak değildir artık besbelli, sonumla karşılaşmak için düştüm ben buralara," dedi içinden, "beni çepeçevre kuşatmış olan şu çıplaklık, şu karanlık, şu çorak mı çorak ortam sonumu hazırlıyor belki de. Güneş yakıp kavuracaktır beni, ardından kopacak bir boranla dağılıp parça parça savrulmama sıra gelecek."

Gerçekten de, bir füzenin hızıyla yaklaşan bir şey vardı Kraliçe Lear'e doğru, yukarıdan. Ama ne güneşin yakar ışını ne de boran felaketiymiş gelen, tam da büyümüş, genişlemiş kalçalarına doğru hızla yaklaşan incecik, sarımtırak bir leke! Kraliçe Lear'in tepesine doğru balıklama dalarak inen, bir yaban arısıydı. Sarı kara çizgilerle bezenmiş şu ince belli, atak, çevik yabanilerden biri!

Yukarıdan bir zıpkın gibi inerek, Kraliçe Lear'in üzerine kapanan, şişmiş, patlamaya hazır kalçalara dişlerini geçiren yabanıl arının, incelmış kalça derisini boydan boya yırtmasıyla, o güzelim, küçücük, yuvarlacık bembeyaz yumurtalar bir yanardağın lavlarıncı fışkırarak dağıldılar. Obur yabanıl arı, görülmemiş bir açgözlülük ve hırsıyla yumurtaları bir çırpıda yedi bitirdi, sonra, durduğu yerden havalanan helikopterler gibi tıpkı, hızla yükselerek göklere karıştı.

Yumurtaların baskısından kurtulan Kraliçe Lear önce bir hafiflik duydu kendinde; doğrudu, çünkü belinden aşağısı yoktu artık, ama belinden yukarısı henüz kıpırdıyordu. Zar zor yürümeyi sürdürdü açık düzlük üzerinde. Güneş hayli yükselmişti. Öyle, yavaş yavaş da olsa yürümeye zorlarken kendini, Kovansaray'da geçen günlerini düşünüyordu. Vazgeçilmez bir kraliçeyken, el üstünde tutulurken, tahtına kurulmuşken, Kovansaray'dakiler karşısında el bağla-

yıp dururken... Ve birden, tahtından indirilip dışarı atılırken sırtına indirilen tekmeleri anımsadı, hepsinin ardından da, kaç yıllık dostu bildiği soytarısının tekmesini! Ömrünün son filmini izlerken içi titredi.

Kraliçe Lear halsiz, ince bacaklarıyla birkaç adım daha atmıştı ki, bir ses duyar gibi oldu derinden gelen! Bir ses mi? Evet bir ses! Kısa aralarla tok ve düzenli bir ses. Durdu, kulak kabarttı. Sesin geldiği yöndeki ufkuna çevirdi gözlerini. Baktığı noktada bir kaynaşma, kıpırtılar, güneş altında seçilen bir titreşme görülüyordu.

Çok geçmedi, baktığı yönden bulunduğu yere doğru, artık iyiden iyiye duyulabilen tamtam sesleri eşliğinde bir karınca sürüsü yaklaşıyordu. Kraliçe Lear, hedefin kendisi olduğunu anlamakta gecikmedi. Yamyam karıncalar geliyordu karşıdan.

Karınca sürüsü yaklaştıkça yaklaştı, tamtam sesleri gittikçe daha bir güçlenerek duyulur oldu. Hedefe iyice yaklaşan yamyam karıncalar Kraliçe Lear'in çevresinde bir çember oluşturmaya başladılar.

Çember gittikçe daralıyordu.

Çember gittikçe daralıyordu.

AMBULANS

İşinin ilk gününe nasıl başladığını tahmin etmek zor değil. Sabah erkenden uyanmışsındır. Bütün gece, uyku ile uyanıklık arasında bir bocalama değil miydi? Bir süre karyolanın kenarında oturup kalmışsındır. "Önce bir kendime geleyim," demişsindir içinden, "daha vakit var."

Bir tıp doktoru, bir hekim, kalın kaplı kitap sayfaları arasında, amfilerde, morgdaki cesetler arasında (Sana tıp öğrenimini yarıda bıraktıracak saatler...) dershaneler arası koşuşmalarla, yazılı sözlü sınavlarla, sınav sıkıntıları, korkularıyla geçmiş onca zaman! Bir zaman ki kazanılmış mı yitirilmiş mi birkaç bilinmeyenli bir denklem gibi gelmiştir sana bir süre.

Kartal dolaylarındaki merkez dispanserin başhekimi seni uğurlarken elini sıkmıştı.

– Aslında bizim aradığımız da bir pratisyen arkadaştı; Ümraniye’de bir şube deniyoruz, orada çalışacaksınız, hayırlı olsun!

Elini sıkmış, seni odasının kapısına kadar geçirmişti.

Ümraniye’de otobüsten indiğinde şube dispanserin adresi elindeydi. Cadde üzerinde olduğu için işha-

nı katının bir bölümünü işgal eden dispanseri bulman zor olmadı. Dispanserin kapısını çaldın, itiraf et, bir hayli heyecanlı değil miydin o sırada? Mesleğe atılacak ilk adım. Kapının ötesinde senden daha deneyimli hekimler, onlarla işbirliği yapmanın getireceği sorunlar... Yaklaşan adımları duydun. Kapı açıldı. Karşında bir adam duruyordu. Hayli kılıksız bir adamdı daha ilk bakışta, bej ceketı yıpranmış görünüyordu. Birden gömlek yakasına takıldı gözlerin. Gömlek yakası buruşuk, kirliceydi. Adını soyadını söyledin önce... burada çalışacağım!

Kapıyı açan adam seni içeri buyur etti. Uykusuz kalmış gibi bir hali vardı. "Herhalde," dedin içinden, "geç vakit bir acil vaka gelmiş olacak, hademe de sonraki saatlerde uykusuz kalmış."

Sana kapıyı açan adam sağ kolunu bezgin bir tavırla kaldırıp bir koltuk göstermişti sana, ardından, seni şaşkına döndüren bir şey söylemişti.

— Ben doktorum!

Sana kapıyı açan Doktor Zekeriya Adem'in Yugoslavya'dan Türkiye'ye bir Arnavut göçmen olarak geldiğini, kimsesiz, ama hiç kimsesiz bir Ademoğlu olduğunu, üzerinde yalnız kimliğiyle, bir de hekim olduğunu kanıtlayan bir belgeyle geldiğini, belki de sınırı kaçarak geçtiğini, daha sonra öğrenecektin. Bu dispanser onun işyeri olmaktan çok fırtınaya tutularak sığındığı, demir atıp kaldığı bir limandı. Burada yatıp kalkıyordu. Yatağını akşamları laboratuvardaki bir masanın üzerine serip yatıyor, sabah kalktığında yatağını dertop edip başka bir odadaki dolaba kaldırıyordu. Öyle bir hali vardı ki, sanki laboratuvardaki

iğreti, yarım yamalak uykusuna doyamadığı, uykusu yarım kaldığı içindir ki bütün gün bir uyurgezer gibi dolanıyordu ortalıkta. Doktor Zekeriya Adem onulamaz bir çay bağımlısıydı. Kendi eliyle demlediği çaydan bütün bir gün boyunca içiyor, yine de kanamıyordu. Yatağına uygun bir yer buldu mu, "Bir şey olursa beni uyandırın," der uyurdu. Bir şey olduğu, bir şey olacağı da yoktu bu dispanserde, muayene için binde bir gelenle ne olabilecekti?

Doktor Zekeriya Adem'in kendiliğinden oluşmuş, erişilmez, nice politikacıyı bile kışkandıracak güçte bir dokunulmazlığı vardı. Onun şu sığınmacı göçmen kimliği, çaresizliği, kimsesizliği, yanından hiç eksik etmediği bir kalkan gibiydi. Dokunmayın adamcağıza!

Doktor Zekeriya Adem her gün bir Diazem yutuyordu. Dispanserce kullanılan yeşil reçete koçanından bir reçete koparıp üzerine şu notu düşüyordu:

Doktor, Zekeriya Adem
Hasta, Zekeriya Adem

Bu reçeteyi eczaneye götürüp, satın alınabilmesi yeşil reçete gerektiren Diazem'i alıyordu. Yiyip içmesi de ilginçti. Yağlıca yemeklerin yağını süzer, örneğin çorbanın yüzeydeki yağını kaşıkla toplayıp uzaklaştırır, çorbayı öyle içerdi. Çok bağılı olduğu çayı da bardaktan yudumlayarak değil, çay kaşığını kullanarak kaşık kaşık içiyordu.

— Ben istersem sadece çay içerek yaşayabilirim.

Okuduğu kitaplar yalnız, Yugoşlavya'nın İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi Almanyası'nın işgali altında yaşadığı zor günlerle ilgili kitaplardı. Bu türden ki-

tapları okurken sık sık düşünceye dalıp gittiği anlar oluyordu. Kendisinin Yugoslavya'dan tek başına geldiğini, annesi ile babasının orada kaldıklarını söylemişti bir keresinde.

Düşüncelere dalıp gitmesiyle, o sırada dış dünya ile ilişkisinin tamamen kesilmesiyle ilgili ilginç anılar vardı. Dispansere tek tük gelen hastalardan biri göğsünde ağrılardan yakınınca Dr. Adem hastayı sırt üstü yatırmış, stetoskopu kulaklarına takıp hastanın göğsüne yerleştirmiş, gözleri uzaklara dalarak, öyle, oturduğu yerde kalmıştı. Görüntüde doktor, hasta göğsünün ne ses verdiğini anlamaya çalışıyordu, oysa gerçekte bütünüyle başka bir yerde, belki de işgal altındaki Yugoslavya'daydı ve hasta uzun süre beklemenin bunalımı içinde ne yapacağını bilemez durumdaydı.

Sen dispansere ilk adım attığında, öğle saatlerinde yaşanan olayı herhalde bugün de unutmamışsındır. Ama istersen ben sana anlatayım. Dediğim gibi, öğleden biraz sonraydı. Daha yeni yeni alışılıyordun çevrene, Dr. Zekeriya Adem sana kapıyı açtıktan sonra tanıdıkların, bacağı sakat hastabakıcı ile artık enikonu yaşlanmış bir adam olan iç hastalıkları uzmanıydı. Haftada iki gün idrar, kan, kazurat tahlili yapmak için uğrayan laborant o gün yoktu. İdari işlere bakmak ve vizite kabul etmek görevini üstlenmiş olan şişman sekreter hanım da henüz gelmemişti. Dispanserde ilk günün olduğu için iki doktor ve hastabakıcı ile de henüz mesafeliydin.

Yaşlı dahiliyecisi, oturduğu masanın çekmesinden bir aralık çıkardığı bir deste oyun kâğıdıyla fal açmaya başlamış, sana da göz kırpmıştı.

– Burada, demişti, çoğunlukla böyle vakit geçirilir, fazla hastamız yok.

Seni rahatlatmak istediği belliydi.

Gülümsemek zorundaydın ve gülümsedin. O gün laboratuvar çalışması yapılmadığı için Doktor Zekeriya Adem de yatağını laboratuvar masasına serip düşler dünyasına doğru yola çıkmıştı. "Bir şey olursa beni kaldırın!"

Bir aralık yaşlı doktor saatine baktı, hastabakıcıya seslendi:

– Ambulans neredeyse görünür, sen masayı hazırla kızım!

İçinin şöyle bir hop ettiğini duymadın mı o sırada? İçinin hafiften titrediğini? Önceden haberi alınmış bir müdahale olayı mı? Çok önemli bir müdahale olmasa bile bıçak kullanmak. Burada senden daha genç ve güçlü kim var? Tek kişilik bir müdahale mi? 'Genç dostumuz bu işin üstesinden gelir' mi yoksa?

Bitişik odadan gelen madensi sesler duymaya başladın biraz sonra. "Masa hazırlanıyor mu?" Neşterler mi ses veriyor: "İşte biz hazırız. Siz de sinirlerinizi hazırlayın! Birazdan birlikte eğileceğiz masanın üzerine. Yalnız değilsiniz!"

Yaşlı doktor hâlâ masanın başında, oyun kâğıtlarıyla sarmaş dolaş. "Çok soğukkanlı bir adam," dedin içinden, "nice müdahale olayında dahiliyeci olarak çalıştı kimbilir? Deneyimli, pişmiş!"

Sonra birden, önce uzaktan ve hafiften, hemen ardından gittikçe yaklaşarak, o tiz, o tüyler ürperten, o her duyanı olduğu yerde felç edercesine hareketsiz bırakan siren sesi, o canavar düdüğü duyuldu. "Geliyor!" "Geliyorlar!" "O beklenen ambulans geliyor işte!" "Yoksa Azrail'i de mi birlikte getiriyor?"

Heyecanla, sinirli bir merakla pencereye koştunda ambulans aşağıdaki işhanı kapısına yanaşmıştı bile. Ambulansın çift kanatlı arka kapısı aniden açıldı, iki bakıcı dışarıya fırladı, kollarını ambulansın içine doğru uzattılar. "İşte, işte sedyeyi çekiyorlar." Kollar geriye geldiğinde iki pırıl pırıl madensi sefertası ortaya çıktı. Bakıcılar, iki sefertasını yukarıya, dispansere taşıdılar. Dispanserin kapısından içeriye paldır dediler girdiler, küldür dediler girdiler. İkişer katlı büyük sefertaslarını mutfığa bıraktıktan sonra gelip yaşlı doktorun masası önünde durdular.

— Yemeği getirdik hocam.

— Ne var bugün?

— Ezo Gelin, kuru fasulye, pilav, hoşaf hocam!

— İkide birde aynı nakarat. Merkeze telefon edeceğim, listede değişiklik yapsınlar biraz. Çorbayı da soğuk getirmişsinizdir.

— Sana soğuk çorba içirir miyiz hocam? Canavar düdüğünü düttürdük mü yollar bizim oluyor.

— Masa hazır mı kızım?

— Hazır hocam, oturabilirsiniz.

— Geçelim öyleyse.

Sonra da senden yana dönmüştü yaşlı hekim:

— Buyurun genç dostumuz, yemek hazırmış. Kızım, Doktor Adem'i de çağırır, uykudaysa uyanırdır!

— Baş üstüne hocam, "Bir şey olursa beni çağırın," demişti.

— Bir şey oldu işte, yemek geldi.

Az sonra Doktor Adem de aranızda katılmıştı. Yugoslavya kaçıslı Arnavut doktor, önündeki çorba kâsesine bakarken yüzünü ekşitti.

– Şu çorbayı neden böyle yağlı yaparlar? Özellikle yağlı olmasını isteyenler mi var?

Yanıtlamayı yaşlı doktor üzerine aldı.

– Yemeği yapan aşçı çorbayı yağlı seviyorsa başkalarının istemesine gerek yoktur.

Dr. Adem kaşığı eline alıp çorbanın üzerindeki yağ tabakasını sıyırdı, önündeki su bardağına döktü.

Yaşlı doktor:

– Çorba yerine şöyle esaslı bir Arnavut ciğeri olsa sesin çıkmazdı ya... yağlı da olsa!

– Ne olursa olsun, yağlı yemeği kaldıramıyorum, midemi kaynatıyor. Bereket çay yetişiyor ardından.

– Çay değil ambulans mübarek! dedin sen.

Güldüler.

Sen sözü sürdürdün:

– Yemeği ambulans getirdiğine göre yemek adları da ona göre olmalıydı. Makarna Fırında Anemik, Beyin Salata, Böbrek Sote, üzerine de özel bir tatlı: Cevizli Ambulans Tatlısı!

Uyuşuk ve uykulu Dr. Zekeriya Adem en uygun yemek adını önerdi:

– İmambayıldı!

Gülüştünüz.

Hastabakıcı kız pek bir şey anlamamıştı ama, gülmeyi savsaklamadı. Gülmesi ‘masadaki gülüşmeye ben de katılmalıyım’ kokuyordu, zorlamaydı.

Yaşlı doktor ağzındaki lokmayı çiğnediği sırada, senin arkana düşen tarafa doğru baktı, gözleri baktığı yere takıldı kaldı.

– Şu adam lokmamı sayıyor demin en beri, dedi.

Arkana dönüp baktın, arkana düşen duvarın dibindeki adamı gördün: Bir iskelet! Gerçekten de iskelet orada durmuş, tam size karşı bir yer tutmuş, oyulmuş göz yuvalarıyla sizi izliyor, sizi ısrarla denetim altında tutuyordu.

– Burada yemeyelim bir daha, dedi yaşlı hekim, ya da onu buradan çıkaralım.

Arnavut göçmen doktor, iskelete doğru bir baktı, yüzünden bir esinti geçti, sapsarı kesildi yüzü, sinirli konuştu:

– Nazi işgalindeki Yugoslavya’da, çalıştığım hastane koğuşunda ölmek üzere olan hastaların gözleri de bunun gözleri gibiydi, tıpkı bunun gözleri gibi; belki de çekmiş oldukları açlıktan ötürü gözleri böyle göz yuvalarına çekilmiş, işte böyle, iki kara oyuktan bakıyorlardı. Ve bizler, onları sağlıklarına kavuşturacak doktorlar, çaresizdik. Besin yokluğu, ilaç yokluğu elimizi kolumuzu bağlamıştı. Yiyecek namını ne varsa biz yiyorduk. Hastalar ölüme giden yolu tamamlamak üzereydiler. Biz yiyorduk. Hep biz yiyorduk...

Göçmen doktor konuşmayı kesti, titreyen eliyle masadan bir bardak aldı, sürahidten su doldurdu bardağa, cebinden bir Diazem hapı çıkardı, su dolu bardağı ağzına götürüp Diazem’i yuttu.

Yaşlı hekim, kendi kendine konuşuyormuşçasına hafiften:

– Hapı yutmuş bu, dedi.

Doktor Adem sendeleyerek masadan kalktı, kapıya doğru yürümeye başladı, duvar dibindeki iskelete yaklaşınca şöyle bir durdu, iskeletin karşısına geçip baktı iskeletin suratına bir süre, kenarda duran küçük

tabureyi görünce, eğildi, yorgun haliyle tabureyi bir bacağından tutup kaldırdı, kullanabildiği bütün gücüyle iskeletin suratına indirdi tabureyi. İskeletin başı bedeninden ayrılıp yere yuvarlandı, yerde bir-iki döndükten sonra durdu.

Göçmen doktor kapıya ulaşınca arkasına döndü:

– Ben yatıp uyuyacağım biraz, dedi, bir şey olursa uyandırırısınız...

Yaşlı hekim yine kendi kendine konuşuyormuş gibi mırıldandı:

– Daha ne olacaktı?

MANKEN ATIN ÖYKÜSÜ

Bizim sokağın eski tadı yok artık, gerilerde kaldı. Bir sokak ki, her şeyi yerli yerinde olsa da bir demirbaşından, bir simgesinden yoksun kalır, o sokak artık eski havasını yitirmiş, bir yerlerinden, bir şeylerinden eksilmiştir. İşte öyle oldu. Aslında bu her sokağın başına gelen; kabullenmek gerekir. Nedir sokakların demirbaşları? Yerine göre koca bir çınar, bir ulu ıhlamur ağacı, eskiden kalma gün görmüş bir ev, ne bileyim, artık kullanılmasa da korunmuş bir çeşme, bir dikili taş! Her ne olursa olsun, o sokağı o sokak yapan bir tarih sayfası...

Gün geliyor çınar kuruyor, ıhlamur çiçeklenemiyor, gün görmüş evin yerinde yoz bir bina yükseliyor kaşla göz arasında, dikili taş kırıla döküle bitiyor, yok oluyor. İşte sokakların ölümü o zaman başlar, demirbaşların yok olmasıyla. Sokağın rengi değişir, yozlaşır, kara sarıya çalar, bir soğukluk iner ötesine berisine, bir de bakarsınız üzerinde dolaşan adımlarınız eski adımlar değil; hani, nerede?

Bizim sokağın demirbaşı bir attı. Bu uzun boynlu, gözlerinin üzerine sarı perçemler inmiş, yürüyüşü kıvrır kıvrır, yerinde duramayan sarı bir at! Bir de

yürür ki köpek, hani bir de çalımlı, sağrılarını kıvıra kıvıra bir de yürür gider ki... Kalaycının atı yürüme-ye başladı mı sokakta ne kadar kadın kız varsa, kapılara, pencerelere üşüşürler, sokaktaysalar durup bakakalırlar. Hepsinin gözlerinde bir çekemezlik, bir kıskançlık, hepsinin yüzlerinde bir bozulma ki... Üstelik bizim sokağın kadınları kızları içinde çok güzelleri de vardır, ama kolay mı, kalaycının atı geçiyor, kalaycının atı bir geçiyor ki... Geçit değil, geçit resmidir sanki! Kadınların yürekleri ağzında, kızlar neredeyse ağlamaklı. Ey ünlü modacılar, Lagerfeld'ler, Dior'lar, Chanel'ler, Versace'ler... Mankenler koleksiyonunuz için buyurun bir aday daha!

Bizim sokaktaki kadınların, kızların gözlerinden okunur kıskançlıkları; hasetleri, dertlenmeleri bir bir okunur bakılsa: Şu kalaycının atı gibi yürüyebilmek için kimlere, hangi bale okullarına, hangi güzellik enstitülerine, hangi aerobik salonuna, hangi estetik uzmanlarına koşmalı, kimlere başını vurmali?

– Şu kalaycının atı yok mu, hiç görmez olsaydım da huzurumu kaçırmasaydım böyle.

– Bacakları kırılrsa da yürüyemez olsa; bu semte geldi gelesi kocalarımız yüzümüze bakmaz oldu.

– Şu atın yürüyüşü yok mu artık dayanamayacağım, hep bana gösteriş yapıyor; inadına sanki!

Yalan mı şu yazdıklarım, sanmam, buna benzer çok sözler ediliyor bizim sokağın köşe başlarında, pencere arkalarında, kaldırım kenarlarında.

Derken kocalar da başlıyor konuşmaya. Başlamaz mı, kalaycının atı bu, nasıl konuşulmaz?

– Gerçek kadın işte böyle yürür, bakın da yürümeyi, bel kırmayı öğrenin, kadın dediğin kocasının önünden böyle geçecek, kalaycının atı gibi. Sizin yürümeniz yuvarlaşıp gitmek, yalpa vurup salınmak. Şu atın adım atışına bak, saçlara bak, şu yürüyüşe bak!

– Bale okuluymuş! Bu yaştan sonra yürümeyi, adım atmayı mı öğreneceksin? Geçmiş ola artık, geçmişe ne derler, ‘mazi kalbimde bir yaradır’ derler. Sen bellediğin gibi yürü yine, bırak kalaycının atına öykünmeyi, ona özenmeyi bırak, onun gibi olunamaz, o başka sen başka. Neredel!

İnanın ki bu konuşmalar yapılıyor bizim sokakta. Duydum diyemem, ama kalaycının atını şuradan geçerken gördükçe inanıyorum bu konuşmaların yapıldığına, siz de inanın, aldanmazsınız!

Kalaycı ile atını son gördüğümde karşı kaldırım-daki ağaçlar henüz yeşile durmamıştı. Demek bahar henüz elini atmamıştı bizim sokağa. Şimdi bahar attı elini ama kalaycının atı da elini eteğini çekti. Hep öyle değil midir? Bir taraftan alırken öbür taraftan vermek...

Kalaycının atı huysuzluğundan, dik başlılığından ötürü "işe yaramaz, uyumsuz" damgasıyla ordudan atılmış bir at mı bilmiyorum. İnatçı, kafasının dikine, burnunun doğrusuna giden bir at gibi görüldüğüne göre öyle olacak. Kalaycının eline nasıl geçmiş, nereden geçmiş onu da bildiğim yok. Ama kendimce bir çözüm yolu bulabiliyorum. Bizim sokağın kalaycısı, mat sarı yüzü, açık renkli gözleri ile beyazperdeden Van Heflin’i, Max von Sydow’u, Steve Mcqueen’i andırır. Turalım kalaycının adı oldu Van-Max-Mc...

Şimdi siz de benimle birlikte bizim kalaycının adının Van-Max-Mc olduğuna inanırsanız bu işin üstesinden gelebiliriz. Şöyle: Kalaycı Van-Max-Mc, kovboy filmlerinin çok gözde olduğu dönemlerde ardı ardına bu filmlerde boy gösteriyordu. Elbette adam kovboy oldu mu bir de atı olacak. İşte şimdi dibi isli tencereleri taşıyan, kalaycı atlığı yapan, ama podyumda yürüyen bir manken gibi adım atan bu atın yürüyüşünden, onun görmüş geçirmiş, en azından birkaç yıl kovboy atlığı yapmış, kızılderili atlar ile aşık atmış bir at olduğunu her sinema meraklısı anlayabilir.

Bizim kalaycı Van-Max-Mc nasıl şerifliğe kadar yükselmiş bir kovboy ise, atının da şerif atı olması bir gün meselesiydi, bundan emin olalım. Ama düşmez kalkmaz bir Allah demişler bir kere, kolay mı, tabii kovboy filmleri Hollywood patronlarının gözünden düşünce bizim şerif Van-Max-Mc da atını yularından yakalayıp yeni bir iş tutmak için buralara, bizim sokaklara kadar gelmiş; ne etsin ne yapsın, kalaycılığa başlamış. İlk günleri atı çok huysuzluk etmiş; hoş karşılamalı, sen yıllarca sırtında şerifi taşı, ‘Ölüm Vadisi’nde posta soyguncularını kovala, kızılderililerin başına dert kesil, silah kaçakçılarının yolunu kes, elin itine uğursuzuna aman verme, sonra gel İstanbul’da hangi cinayete el atsan faili meçhul kalsın, hangi uyuşturucu kaçakçılığının üzerine yürüsen Sursurluk olup tıkansın, hangi kiralık katili yakalasan ‘Görünmeyen Adam’ olup sınırı geçsin! Uzun sözün kısası, bütün bu gelgit olayları içinde Van-Max-Mc kalaylanacak tencereleri atının sırtına yükleyince o at huysuzluk etmez de kim eder? Olacak iş mi, elbette olmayacak iş! Ama olmayacak ne var dünyada, at yine akıllı at, kafası işliyor, bir süre huysuzluk ettikten

sonra, sahibim şeriflikten kalaycılığa kadar indikten sonra, elbette ben de kalaycı atlığına kadar inerim, demiş. Hem de, demiş, insanlar arasında iş bölümü olduğu gibi atlar arasında da iş bölümü vardır, kimi at vardır alay komutanının atıdır, kimi de benim gibi kalay komutanının; ne var bunda utanılacak, sindirilmeyecek?

İşte bizim kalaycı Van-Max-Mc ile atının bizim sokağa gelmeden önceki serüvenleri kısaca bu.

Şimdi, bir süredir yok olmalarının nedenini bir türlü bulamıyoruz. Bulamıyoruz diyorsam, benim gibi, sokağımızın renkliliğinden bir şeyler vermiş olduğuna inanan daha birçok insanı da işin içine katıyorum da ondan. Sokağımızın kızları, çernozyum karası gözlü, verimli topraklar gibi ekilmeyi bekleyen kızlarımız, erkeklerini kalaycının atından kıskanan kadınlarımız, karılarını kalaycının atı ile kıskandıran kocalar, hepsi hepsi kalaycının atının özlemi içinde, biliyorum. Ama onlar yok bir süredir, yoklar işte. Sokağımızın eski tadı yok artık. Yok!

Karşı kaldırımdaki çöp bidonlarına dadanan kediler aynı kediler, bitişikteki kapıcının eğri bacaklı oğlu yine aynı, karşı kaldırımdaki ağaçlar hep o ağaçlar, sütçüsü, yoğurtçusu hep aynı. Ama kalaycı ile atı çekip gitmişler bu tablonun içinden. Nerelere gitmişler bilen yok, çerçevenin dışındalar artık.

Yoksa, diyorum, herhangi bir sinema merkezinde yeniden bir kovboy filmine başlandı da, eskimiş yıldızların yeniden denenmesi gibi, bizim Van-Max-Mc ile atına yeniden bir şans mı tanınıyor? Kalaycının atı eski kimliğini bulmak için dörtnala oralara doğru mu uzaklaştı? Sokağımızın kalaycısı gibi isli tencereleri, sahanları, kap kacağı atının sırtın-

dan bir yumrukta fırlatıp attı da yeniden altı patlar tabancasını kuşandı, başına geniş kenarlı kovboy şapkasını geçirdi, göğsüne de şerif yıldızını mı taktı yeniden? Öyle ise ne diyeceğimiz olabilir, bizi sokağımızda garip bırakmak hakkıdır, çekip gitsin elbette, atını da alıp gitsin. Dağlar tepeler sokaklar, uğursuzlar, uyuşturucu kaçakçıları, banka soyguncuları, yol kesenlerle dolu. Bizim kalaycı Van-Max-Mc'den daha çok kim yakışır ki şerifliğe? Kalaycının atından daha güzel yürüyerek geçebilecek bir at var mı tabanca namlularının önünden? Üzerine çevrilmiş tüm tabanca namlularının bu manken yürüyüşü karşısında utanıp eğildiği, ateş etmek şöyle dursun, çıt sesi bile duyulmayan bir sahne... Kalaycımızın atı, sırtında göğsü yıldızlı kalaycımız, kalçalarını kıra kıra yürüyüp geçiyor namluların arasından. Filmin baş kadın yıldızı şaşırıp kalmış, kalaycı Van-Max-Mc'e mi sevdalanmış, yoksa atına mı? Kadın işin içinden çıkamıyor, haydi bakalım ruh bozuklukları, sinir krizleri, ağlamalar, bağırıp çağırmalar, tepinmeler, ayılıp bayılmalar. Derken, atın aygır değil de kısırak olduğu meydana çıkıyor, haydi bakalım, yeniden tepinmeler; bu defa da kalaycı atından kıskanılacak elbette.

Böylece at, kalaycı Van-Max-Mc ve baş kadın yıldız arasında üçlü bir sevda teması. Klasik olmasına klasik ama, işin içine at girdi mi hava değişiyor. Değme yönetmenin can atıp da bulamayacağı bir senaryo...

Derken, dünkü gün durmuş, pencereden dışarıya bakıyorum bir aralık. Karşıda, bitişikteki kapıcının oğlu duruyor. Eğri bacaklarının arasından çöplere dakanan kediler görünüyor yine. Kediler çöp bidonlarına girip çıkıyor, yere atlıyor, sonra yeniden bidona

tırmanıyorlar. Ortalık sessiz. Kedilerde çıt yok. İş başında hepsi ciddi. Birden, sokağı dolduran tiz bir sesle kediler neye uğradıklarını şaşırıyorlar: Bir kişneme ki! Ne ola? Kedilerin sarı tüylerinin daha bir ışıldadığını, sokağın daha bir aydınlandığını, karşıdaki ağaçların daha bir yeşillendiğini görür gibi oluyorum. İşte bu kişneyen kalaycının atı, sokağımızın havası, demirbaşı! Koca bir çınar gibi, eskiden kalma bir ev, bir sebil, bir çeşme gibi sokağı sokak yapan bir şey. Demek filmin çekimi bitti. Van-Max-Mc ile atı sokağa döndüler yeniden.

Şimdi sokakta yer yerinden mi oynuyor, pencereler mi açılıyor, kapıların önlerine çıkanlar mı, pencerelerden başlarını uzatanlar mı? Sokağımız yeniden mi canlanıyor, yeniden yaşamaya mı başlıyor? Herkes birbirine mi sesleniyor?

- Kalaycı dönmüş.
- Kalaycı yine geldi.
- Van-Max-Mc tekrar sokağımızda.
- Sokağımızın şerefi şerif Van-Max-Mc ile atı...
- Şerife yol verin, tencerelerimizin yüzü güldü, kap kacağımızın yüzü güldü, sahanlarımıza gün doğdu, yaşasın kalaycımız!

Bütün bu gürültüler, bağrışıp koşuşmalar, o tiz kişneme, bütün bunlar benim başımın içinde mi, ben mi uyduruyorum yoksa bunları? Yalan mı bütün bunlar, boşuna bir sevinç mi? Olamaz... Bizim kalaycının sokağa döndüğü kesin. Hem de öyle... yalan değil, kalaycı döndü dönmesine, işte önümden geçiyor şu sırada. Bağrışıp çağırmalar kafamın içinde ama, kalaycının döndüğü yalan değil. Ama kötü bir dönüş bu! Kalaycının atı yanında değil, atsız bir kalaycı neye benzer, hani nerede kovboyluk, şeriflik nerede?

Van-Max-Mc nerede? Hiçbiri kalmamış şimdi?

Kalaycımız öylesine bir kalaycı işte, sokağımız gibi o da bir eksilmiş ki atından olunca. Yanında yeniyetme bir çocuk duruyor; tencereler, kapacak, sahaneler çocuğun sırtında. Pencere... Açıyorum pencereyi:

– Atın nerede be İbrahim, atın nerede?

– At yok artık beyim, at yerine bu eşeği kullanıyoruz.

Çocuğu gösteriyor başıyla.

– Bizim oğlan... Bir işe yarasın artık. Eşek atın gördüğü işi göremez ama, alışsın bakalım! Yürü ulan!

Oğlunu önüne katıp yürüyor. Gözlerim hep o atı arıyor, podyumda kırılarak yürüyen o manken atı... Kalaycının ardından bağırışım geliyor.

– Sen ne biçim Van-Max-Mc’sin be İbrahim? Atı ne yaptın, posta soyguncularına mı vurdurttun hayvanı?

İbrahim uzaktan iyi anlayamadığım bir el işareti yapıyor, sokağın ötesinden, yok anlamında bir işaret, at yok artık gibilerinden. Demek o at yok artık, onu bir daha görmeyeceğiz. Bizim sokağın demirbaşı koca bir çınar, bir çeşme, bir sebil değil, o attı.

Bizim sokağımızın kadınları kıskanmak için başka şeyler arayacak, sokağımızın erkekleri kadınlarını kötüleyebilmek için başka çarelere başvuracak, yeni kavga konuları deşilecek. Kimileri de gidip eski filmleri yeni baştan oynatan bir sinema bulup, Van-Max-Mc ile atını ‘Ölüm Vadesi’nden geçerlerken izleyerek avunacak.

YAZ BAŞINDA ÖLÜ PAZAR

Yaz yerleşirken, pazar günleri ölmeye yüz tutar, çok geçmeden komaya girecek olan kent sokakları da ölgün bir yüz takınır. Sokakların nabzı düştükçe düşer, solukları hafifler, bedenleri her türlü canlılık simgesi harekettten, devinimden yoksun, silikleşir. Sokaklar iyiden iyiye ıssızlaşır, sessizlik ağırlığını koyar, baskısını arttırır. Western filmi kasabasına yaklaşmakta olan, birazdan kasabanın ana caddesinde atıyla belirecek olan tabancası kiralık silahşörü anımsatan bir gündür yazın pazar günü.

Siz bu tekinsiz, kendinden uzaklaşmış pazar gününden kurtulmak, yan yana sıralanmış, bitişik ve sıkışık beton apartmanların, kırık dökük kaldırımli sokakların kuruluşundan sıyrılmak için, doğadan bir görüntünün özlemiyle evden çıkarsınız. İşte çıktınız. İlkyaz kurusu ana cadde aşağılara doğru uzanıp gidiyor. Hareket ettiği görülüyor, adım sesleri duyulmuyor, ama uzanıp gidiyor. Siz de gidiyorsunuz o yolun yolcusu olarak.

Her iki yanınızda sıralanmış mağazaların, dükkanların vitrinleri bomboş gözlerle ve içine dönük, size bakıyor. Şu butikteki kadın giysileri, şu kunduracıdaki ayakkabılar, şu gömlekçideki gömlekler, haf-

tanın öbür günleri de böylesine anlamsız ve onları giyecek olanlardan böylesine ayrı düşmüş gibi miydiler? Doğru düşündünüz: Girip çıkan müşterisi olmayan mağazalar, dükkânlar hüzünlü bir hava içinde ve mutsuz. Şu vitrindeki, kıslıklarını artık çıkarmış, ama yazlıklarını da henüz giymemiş çıplak kadın mankenler, bir arada oldukları halde yalnızlığın uçurumuna düşmüş gibiler. Bir fotoğrafta görmüş olduğunuz, eski bir Nazi toplama kampından görüntüyü anımsadınız. O resimdeki kadınlar, üzerlerindeki bütün giysileri alınıp anadan doğma bırakılmış, yıkanmak üzere hamama –belki de gaz odasına– götürülürken de böyle değil miydiler? Böyle hep bir arada birerle kolda, ama yapayalnız. Gözleri tek bir noktaya dikilmiş, ama görmeden bakan çıplak mankenlere bakamaz oluyorsunuz artık. Vitrinin önünden hızlanarak geçiyorsunuz. Vitrindeki mankenlerle aynı vücut yapısını taşımanız sizi tedirgin mi etti yoksa?

Radyo, televizyon, müzik gereçleri satan mağazanın vitrinindeki gereçler ömür boyu sessizliğe hüküm giymiş, oldukları yerde donup kalmış gibi. Yana doğru kaykılıp kalmış şu saksofon bir silkinip doğrulsa, ölü pazara inat bir canlansa, bir solo serüvenine teslim etse kendini, hüzünlü bir insanın konuştuğu gibi konuşsa, derdini dökmeye bir koyulsa ne ilginç bir değişiklik olurdu. Ama onları yeniden hiçbir güç canlandıramayacaktır sanki. ‘Ölü Pazar’ın ölü müzik gereçleri!

Antika cam, porselen, billur, seramik vazolar, antika tabak ve çanaklar satan eski eşya mağazası kapılarını kapatmış, bugün ile ilişkisini kesmiş, eski yüzyıllara geri dönmüş, geçmişte yaşamayı sürdürürken siz, vücudunuzun çizgilerini cömertçe ortaya koyan ince-

cik beyaz bluzunuz ve açık mavi kot pantolonunuzla ne kadar da bugünsünüz. Sizi ilgilendirmeyen geçmiş zaman vitrininin önünde fazla oyalanmayıp ayrılıyor, yolu sürdürmek üzere karşı kaldırma geçiyorsunuz. Şu "Ölü Pazar" gününde trafik ne kadar da rahatlamış. Geniş cadde üzerinde ne araba ne otobüs keşmekeşi; tüm bir hafta boyunca bir araba kasırgası yaşayan cadde, şimdi "Ölü Pazar" onuruna rahat soluk alıyor. Tam da sırası gelmişken şuraya oturtalım mı bir özdeyiş: "Ölüler rahatlatır!" Bu caddeyi karşıya geçerken hiçbir zaman elinizi kolunuzu böylesine rahatına sallayarak geçmemişsinizdir. İşte geçiyorsunuz, karşı kaldırımdasınız artık.

Kapılarını kapatmış, pazar gününün sessizliğine ayak uydurmuş okulun önünden yürüyerek aşağılara doğru ilerliyorsunuz. Bütün bir haftanın en işlek uğraklarından olan banka yoksa iflas mı etmiş? Dışına kapalı, içine kapanık, düşünceli ve somurtmuş. Bir banka ki, derin bir melankoliye uğramış kalmış. Müdüründen yoksun müdür koltuğu neye uğradığını şaşırmış ve şaşkın, sessizliğe kulak kabartmış, büyük yalnızlığını yaşıyor. Bankolar insan özlemi içinde, tedirgin. Gün boyu çeşitli işlemleri sürüp giden bir banka böyle elden ayaktan kesilince iki yanı birden felce uğramış bir insanı mı andırıyor? Bankanın önünden geçerken bunu düşündünüz değil mi?

Aşağılara inişli yürümeyi sürdürüyorsunuz bu semtin bitimine doğru. Az sonra, özlemini duyduğunuz doğa görüntüsü öncü ağaçlarıyla kendini belli edecektir. Şu yaz kurusu pazar gününde yeşil yapraklı dallarını tam başınızın üzerinden kaldırım kenarına eğmiş bir ağacın altından geçmeye ne dersiniz?

İşte İETT'nin otobüs abonmanı satan kulübesi görüldü. Camlı bölmenin ardında tek başına oturan bir memur. Belli ki sıkılıyor. Biraz daha yaklaşıncamemurun uyumakta olduğunu görüyorsunuz. Yakın bir gelecekte ne abonman alacak bir müşteri ne de yola çıkacak bir otobüs olsa gerek. Memur da ne yap-sın, içinde oturduğu kulübeyi uyku tulumu yerine kullanıyor.

Karşı kaldırım kenarında son durağın vakit dol-duran otobüsleri, onlar da kendi uykularına dalmış görünüyor. Buralardan sonra kent artık doğaya açıl-maktadır. Beton yığınlarının sonu gelmiştir. Gerçek-ten gelmiş midir? Şimdi, başınızın üzerindeki yeşil yapraklı dalların altından geçiyorsunuz; parmakları-nızın ucuna basıp biraz yükselseniz başınız dallara değecek. Güneşi kesen bir şemsiye ağaç...

Şemsiyenin altından çıkıp hafif eğilimli yoldan aşağı yürüyorsunuz. Solunuzda yeşillikli, aralıklı sıra-larıyla bir park! Anneler oraya çocuklarını getirir te-miz hava için... Daha bir aşağıya inince, bahçeli gazi-nonun kapısı görüldü. Giriş kapısının solunda kuru-yemiş satan adam yine orada. Kapıdan içeriye giri-yorsunuz. Ve içeriye girmenizle deniz görünüyor, güzel, dingin bir mavi içinize doluyor. Hayli aşağılar-da kalan Kız Kulesi, Marmara'nın bir kenarıyla Bo-ğaz'ın kucaklaşmasına tanık oluyor. Daha bir ötede özlem kavuşturan Haydarpaşa Garı, sağ yanda, koca bir tarihe kapılarını ardına kadar açan Topkapı Sara-yı yapılar kompleksi'nin anayurdu Sarayburnu! Nice tepeleri aşip, vadileri geçip, ovalardan ilerleyip İstan-bul'a ulaşan kara trenlere bağrını açmış, onları bağrı-na basmış bir anadır Haydarpaşa Garı. Anadolu'dan ve dış ülkelerden kopup gelen trenleri denizin kıyı-

sında bekleyen bu görkemli gar, sanki o trenlerin denize dökölmelerini önlemek için buradadır. Bu gazinoya her geldiğinizde böyle düşünür, Prusya Yenirönesans stilindeki bu gara bakarken hayranlık duyarsınız değil mi?

Şimdi de gözleriniz bir süre Üsküdar açıklarındaki Kız Kulesi üzerinde dinleniyor. Çağlar gerilere doğru kayarak yok oluyor ve siz, geceleri Galata kıyısından denize girerek Kız Kulesi'nde yaşayan sevgilisi Hero'ya kavuşmak için kulaç atan yiğit Leandros'u düşünüyorsunuz. Ve yine öyle bir gece aniden kopan fırtınayla çıldıran kıskanç denizin Leandros'u nasıl derinliklerine çekip gömdüğünü, anımsıyorsunuz. Yalnız siz değil, Kız Kulesi de rüzgârın sertleştiği her demde o dehşet gecesini anımsar bugün ve içinin titrediğini iliklerinde duyar.

Ve sağ yanınızda aşağıda, Topkapı Sarayı ve müzesiyle üçgeni tamamlayan Sarayburnu dolayları, İstanbul'un ünlü silueti! Buraya her geldiğinizde Haydarpaşa Garı, Kız Kulesi ve Sarayburnu üçlüsünün ortasında içinize dolan mavi ve o maviden size doğru üflenlen tatlı serinlik! Daha da ileride, ötelerde Adalar yer alır. Ama onlar göze görünmüyor şu anda, belleğinizde yer alan Adalar!

Bir ölü pazar günü mahalle aralarının, beton yığınlarının, toz tutma hazırlığı içinde sokakların etkisinden kurtulmuş olmanın sevincini yaşıyorsunuz. Bir kent içi semtinin hemen kenarında doğayla karşılaşmanın, ağaçları görmenin, bitki kokularını almanın, denizden gelen serinliği teninizde duymanın, ufku görebilmenin güzelliğini tadıyorsunuz. Marmara'ya açılan, Karadeniz'e geçen gemiler ilerliyor gözleriniz önünde. Işık ve aydınlık yaşıyor. Şu yaz başı

gününde gökte tek bir bulut bile yok. Göğün mavisi denize, denizin mavisi göğe akıyor. Ve ikisi birden içinize dolmuyor mu?

Girdiğiniz bahçe gazinosunda set üzerindeki en dipte bir masaya doğru ilerliyorsunuz. O masada oturan gençten bir adamla sarı saçlı küçücük bir kız var. Gençten adam sizi gördü, gülümsedi, yanındaki küçücük kıza sizi gösteriyor. Küçük kız sizden yana bakıyor, sizi görüyor ve görür görmez sizi, oturduğu sandalyeden iniyor, kollarını uzatıp size doğru koşmaya başlıyor. Siz de ona doğru ilerliyorsunuz. Masaya yakın bir yerde buluşuyorsunuz küçük kızla, ileri doğru uzanmış kollar bacaklarınıza sarılıyor, açık mavi kot pantolonlu bacaklarınıza... Gençten adam gülüyor. Eşiniz. Kızınız. Ve siz. Bir üçlüsünüz. Tıpkı aşağıdaki, denizin mavisi üzerine toplanmış üçlü gibi, siz, eşiniz ve kızınız da bir üçlü oluşturuyorsunuz. Güneş ile bir ağaç gölgesinin paylaştığı masada bir üçlü...

Açık havada, ortalık yaz başı yapraklarına, yaz başı kelebeklerine, yaz başı uyanışına doğru yol almışken çevrenizdeki üniversiteli gençlerin kitaplarını açıp ders çalışabilmelerine şaşakalıyorsunuz. Gerçekten verebiliyorlar mıdır kendilerini, okuduklarını anlıyor, öğrenebiliyorlar mıdır? Dört bir yanınızdan doğa kulaklarınıza fısıldarken siz bunu hiç yaşamamış olduğunuzu düşünüyorsunuz. Denizin kendisi gözleriniz önündeyken Deniz Ticaret Hukuku nasıl araya girebilir? Yapraklar üzerinize eğilirken, çiçekler yüzünüze gülerken Biyoloji kitabının yapabileceği ne var? Göğün maviliklerine dalıp gidiyorsanız Uzay Geometrisi nasıl yazı kalmasın?

Bütün bir kış boyu yakıtlar aracılığıyla ısınmış bedeninizin ilk kez doğal yoldan ısındığını düşünüyorsunuz. Tatlı bir sıcak, dört bir yanınızı sarıyor, sarmalıyor. Bahçe gazinosu yavaş yavaş dolmaya başlıyor. Geçen kıştan usanmış, açık havaya, yeşile ve maviye özlem çekmiş insanlar, semtin dört bir yanından kopup kopup geliyor, set üzerindeki masalara daşıyorlar. Gölgede kalmış sandalyeler güneşe çekiliyor; gölgeler hâlâ kışı anımsatacak kadar serin, ama güneşin vurduğu yere yaz adımını atmıştır artık. Bütün bir kış uyuşmuş olan doğa, tomurcukları patlatarak, yaprakları yeşerterek, toprağı harekete geçirerek, otları ayağı kaldırarak, dünyayı renklendirerek uyanmıştır. Dört bir yanınızda, havada uçuşan beyaz, hafif, küçük lekeler görüyorsunuz. İlkyazın habercisi bu uçuşmayı Fellini'nin 'Amarcord – Anımsıyorum' filminde görmüş olduğunuzu düşünüyorsunuz. Yaz geliyor. İçinizde bir sevinç...

Sizin çıktığınız bu gezintiye bir pazar günü ben de neden çıkmayayım? Yakın bir gelecekte buradan yükselerek, Üçlü'yü gözlerden silecek koca bir otel yapılmadan?

KOPMUŞ VE BERABER

Kırkılı yıllarda Almanya'ya giren Amerikan ordusu fotoğrafçılarının çektikleri resimler var elimdeki kitapta. Kaç gündür deniz ile göğü okuduktan sonra şimdi sıra bu kitaba gelmiş. Sayfaları çeviriyor, resimleri gözden geçiriyorum. Hava güzel, Korent Kanalı'ndan çıkmışız, Trieste yolundayız. Kitapta ağırlığı olan resimler Alman toplama kamplarına giren askeri foto habercilerinin çektikleri resimler. Eisenhower ile yanındaki birkaç subay, önlerindeki ceset yığınının bakakalmışlar. Eisenhower'ın bakışında okunan mı? Başını öne doğru eğmiş, yerdeki cesetlere bakakalmış Eisenhower'ın yüzünde hayret ile nefret bir arada yaşıyor. Auschwitz ölüm kampından yayılan ölüm kokusu şu anda Akdeniz'in iyot kokusuna karışıyor, Akdeniz ile ölümün birbirine hiç yakışmadığını düşündürüyor insana.

Sayfayı çeviriyorum. Son anda ölümden kurtulabilmiş kimi kamp tutuklularını yattıkları ranzalarda gösteren bir resim! Çökmüş avurtlarda, incecik çıplak kollarda, camlaşmış gözlerde can çekiştiren açlığın ve hastalığın resmi! Ranzalarda yan yana, sırt sırta yatan insanlar...

Ben böyle kitaptaki resimlere dalmışken yanı başımdan ayak sesleri yaklaşıyor. Yaklaşıyor, duruyor. Başımı kaldırıp bakıyorum: Mehmet Kaptan! Önce bana bakıyor, ardından elimdeki kitaba.

– Yaklaştığımı zor duyduğun, kitaba dalmışsın.

– Kitaba değil de kitaptaki resimlere!

– Neymiş o kitaptaki resimler?

Uzatıyorum kitabı.

– Nazi toplama kamplarından resimler.

Kitabı elimden alıp göz gezdiriyor.

Şaşkın, bakakalıyor.

– Ranzalar... Ranzalarda yatıyorlar. Kamp tutukluları değil mi?

– Evet, Auschwitz ölüm kampı tutukluları.

Garip bir gülüşle gülüyor.

– Farkına varmadan biz de Nazi olmuşuz desene!

Başımı çevirip yüzüne bakıyorum, gözlerine...

– ...

Bir şey sormuyorum aslında, ama soruyorum.

Anlıyor ne sorduğumu, bakışından anlıyor.

O garip gülüşle yeniden gülüyor.

– İkinci Dünya Savaşı sonrası, kırklı yıllarda, bin beş yüz tonluk küçük bir yük gemisinde ikinci kaptandım... Bir de gemi ki! Yalnız küçük değil, yaşlı mı yaşlı üstelik, altmış beş, yetmiş yaşlarında. Bordadaki saclara yama yama üstüne. Ama bizi gezdiriyor yine de, para da getiriyor sahibine, daha ne... Biz de geçiniyoruz, daha genç sayılırız. Umutların gittikçe küçülmesi değil, gittikçe büyümesi zamanı. Günü gelir biz de küçük bir tekne sahibi oluruz düşlerini kurduğumuz günlerdi.

O sıralardaydı işte, İsrail diye yeni bir devletin temeli atılıyor. Bir yanda Museviler için kurulmuş şu ölüm kampları kapanırken öte yanda Museviler için kurulan bir devlet çiçek açıyor: İsrail... Yüzyıllarca sürüp gitmiş bir özlem giderilecek. Gerçekten, şu Alman Nazilerinin Musevi düşmanlığı nereden kaynaklanıyor? Ben bunu çok merak ettim, ama öğrenemedim. Bu konuda bildiğin bir şey var mı?

— Birçok nedene dayanıyor herhalde. Irkçılık davasının sonucu... Ama bu düşmanlığın ilk tohumları nasıl atılmıştır? Bir Avusturyalı lise öğretmeni tanıdığımın anlattığı bana çok ilginç gelmişti. Almanların başlıca tarım alanlarından biri patates ürünüdür bilirsin...

Günü gelmiş Almanlar patates tarlalarına yayılmışlar; patates ekimi dikimi derken patatesler olgunlaşıyor. Hasat zamanı gelip çatıyor, patatesler toplanacak. O güne dek harıl harıl ekim dikim işiyle uğraşmış olan Almanlar yeniden işe koyuluyorlar. Sabahdan akşama, ter topuklarından çıkıncaya kadar patatesle güreş dur! Uçsuz bucaksız tarlalarda yorgunluktan belleri ağrıyıp da şöyle bir doğrulan Almanlar çevreye bir göz gezdirdiklerinde bir de bakıyorlar ki zorlu patates hasadına katılmış tek bir Alman Musevisi bile yok. O zaman kafalarına dank ediyor: Museviler üretime katılmaz! Peki bu adamlar ne yapıp ne ederler? Onların işi ticarettir, alıp satmaktır, başlıca uğraş alanlarından biri de para alım-satımı, para ticaretidir. Bana kalırsa en doğrusunu kendisi de yine Musevi olan bir yazar, Kafka söylemiş. Kafka'ya göre, yüzyıllar boyunca bir devlet kuramamış olan Museviler devlet güvencesinden yoksun kalınca, ikinci bir güvence olan paraya dört elle sarılmışlar ve iş ola-

rak da ticareti baş tacı etmişler. Daha küçük yaştan ticaret hayatına atılmalarının nedeni bu olsa gerek. Dillerine para sözcüğünün yapışıp kalması da bununla ilgili olsa gerek.

– Bunu bilmiyordum.

– Şimdi, her madalyonun bir de öteki yüzü vardır ya, Almanların kusuru da önyargılı olmaları. Bir kere ‘Musevi kötüdür’ denilince iş Nazi ırkçılığına kadar varmış olsa gerek. Genellemenin ne yanlış sonuçlara varabileceğinin az mı örnekleri var? Konuyla ilgisi olduğu için hemen aklıma geldi şimdi. Halat ticaretiyle uğraşan bir tanıdığımız vardı bizim. Günün birinde yanlış bir adım yüzünden topyekûn iflas edince, evinin eşyası bile haczolunca, yine halat işi yapan bir Musevi tüccara başvurup durumunun çok kötü olduğunu, büyük paraya gereksinmesi olduğunu söyleyip yardımını istemiş; Musevi tüccar da gereken o büyük, çok büyük, parayı vermiş: "Al istediğin gibi kullan!" Ve ikisi arasındaki konuşma şöyle noktalanmış:

– Bu parayı belki sana geri veremeyeceğim.

– Ne yapalım, verme!

Bana kalırsa Musevilerin çok para lafı etmelerinin nedeni, dediğim gibi yüzyıllarca süren devlet güvencesi yoksunluğundan ötürü, daha çocuk yaşlarından başlayarak toplumca paraya, para kazanmaya yönelmelerinin bir sonucu. Bu yöneliş onlardan birçoğunu büyük para sahibi büyük tüccarlar sınıfına yerleştiriyor. Ama bu para babaları bir de bakıyorlar ki, paraya para katmaktan başka bir şey düşünmedikleri için sanat, bilim dallarında çok geride kalmışlar. Çocuklarını, torunlarını bu alanlarda yetiştirmek başlıca

amaçları oluyor. İşte o zaman yeni kuşaklar bilim, sanat dallarında dünya çapında yazarlar, bilginler, bes-teciler, virtüözler olarak yerlerini alıyorlar.

Nazi döneminin okullarında okutulan bir biyoloji kitabının Irkçılık Bilimi bölümünde hayli ilginç sayfalarla karşılaşmıştım. O bölümde Yahudi Irkı başlığı altında Musevilerin çok zeki, konuşkan, etki-leme gücü yüksek insanlar olduklarından söz edili-yor, gelgelelim, bu övgüden sonra, bu özellikleri so-nucu sizin dostluğunuzu kazandıktan sonra sizi sö-mürmeye başlarlar, deniyordu. Sanırım bu en sonda-ki yargı bir Nazi bakışı uygulamasıydı.

Büyük bir parayı feda etmekten kaçınmayan Mu-sevi halat tüccarı bu yargının aksini kanıtlıyor.

Ama şimdi biz bunları bir kenara bırakalım da sen kendi öykünü anlat yine! Hani İsrail kurulmuştu, yeni ve genç bir devlet...

– Evet, yeni ve genç bir devlet, İsrail: Tut ki bü-tün dünya Musevilerine kucak açmış bekliyor. İstan-bul’un kenarda bucakta kalmış ne kadar Musevisi varsa elde avuçta, topunda bir sevinme bir telaş. E iş-te, gencecik bir devlet bu, yepyeni! Gelen haberlere göre ekmek aslan ağzında değil orada, çalışmak iste-yene işten çok hiçbir şey yok, işler adam bekliyor.

İstanbul’un Kuledibi semtinden yukarılara çıka-mamış bütün Museviler, aşağılık duygusundan kurtu-lup bayrağı çekiyorlar: Hedefimiz İsrail’dir, ileri! Se-nin anlayacağın, ‘Vaat Edilmiş Topraklar’ Musaoğul-ları’na kucak açmış, bekliyor. Akdeniz’den geçen bü-tün yollar Roma’ya değil, o günlerde yalnız Hayfa’ya çıkıyor, işte anla!

İstanbul'un ne kadar kıvrırcık Musevisi varsa küçük terzi, küçük kunduracı, küçük şapkacı ve de işsiz adına, birkaç yıl içinde büyük tüccar olmak için yola dökülüyorlar: Büyük göç... Hayfa ve dolaylarına bir "Haçlılar Seferi"...

— Farkına varmadan Nazilik yaptığını söylemiş-tin ya demin, gerçekten Nazilik yapmış olsaydın "Haçlılar Seferi" demezdin şimdi.

— Ya ne derdim?

— Sarı Yıldızlılar Seferi derdin Naziiler gibi.

— Öyle olsun. "Nerede hareket orada bereket" diye boşuna dememişler, elbet bir şey bilmişler. Bak oğlum, insanlar yerinde rahat oturamayıp da kıpır kıpır kıpırdanmaya başladı mı, bir başka insanların ekmeğine yağ sürülür, bilmiş ol! E işte, sıra gelmiş Musaoğulları'na, kıpırdanmak sırası, İsrail de İsrail! Peki buyurun, götürüyoruz. Adam başına şu kadar, şu kadar! "Aman ne olursa olsun, tek bizi ulaştırın oraya da kuzum, oranın taşına toprağına yüzümüzü sürelim de tek..."

Yazıhaneden karar bir çırpıda çıkıyor. Altımdaki, yıllar yılı kömürden, tuzdan, keresteden başka bir yük bilmemiş gemi oluyor mu sana çiçeği burnunda bir yolcu gemisi! O gemi ki yolcu gemisi oldu da yolcu taşıdı, ben hiçbir şeye olmaz diyemem artık.

Bizim yetmişlik "Selamet", adı böyleydi kırk yamalı bohçanın, birkaç acele gün içinde –acele gün diye gecesi gündüzüne katılıp da çalışılan günlere derim ben– birkaç "acele gün" içinde, sırtına tekme, kafasına yumruk, böğrüne sille, ensesine tokat adam ediliyor senin anlayacağın, yolcu gemisi ediliyor. Şimdi sen diyeceksin ki, kuzum kaptan, birkaç acele gün içinde onca insanın yatıp uyuyacağı kamaraları nasıl

yaparlar? Sen şimdi tutup da böyle dersen, ben senin ardından kahkahayı basar, alayı da bastırır, ipliğini pazara çıkarırım işten, işadamlığından metelik anlamaz, diye. Onun için sorayım deme bana, hiçbir şey sorma da dinle yalnız, kulak ver, dinle!

Bol keresten var mı kötü türden? Var... Bol çivin de var mı birkaç sandık, kullanabileceğin? Var... Bir-iki doğramacın, marangozun? O da var... E daha ne durur da düşünürsün? Helva yapıp yesene! Helva dediğim benim, yük gemisinden yolcu gemisi yapmak, elbet anladın.

Gemide ne kadar boş yer varsa ranzalarla doluyor. Keresteyle çividen yapılmaz mı ranzalar? Ambarlarda adım atılacak yer kalmıyor ranza bolluğundan, güverte desen, o da öyle, sıra sıra ranzalar bir sıralı safta diziliyorlar. Mevsim yazın ortaları. Deniz yolculuğu için özel biçilmiş kaftan, kaftanın incileri gökteki yıldızlardan!

Yazıhane iğne atsan yere düşmez durumda. Museviler kapı aşındırıyor. Biletler basılıyor. Not düşüyoruz biletlerin altına: Yorgan döşek yolcunun kendisinden... Düşün, gemi yolcu gemisi olup çıkmış, ama yolcu yatağını kendisi getirecek. Yine de akın akın geliyorlar. Çapariye dizilmiş istavritler! Ne yapalım, teşbihte hata olmaz demişler. Biletler bir-iki gün içinde tükeniyor. Öylesine bir akın var ki gemiye, ne desek kabulleri.

Geminin kalkacağı gün ve saati bir-iki gazetede açıklıyoruz. Vakti saatinde gemide bulunmayan hakkını yitirecek, ilanların altına bir de bu not: Para geniş bir oluktan akıyor, bilet karaborsada. Yalvar yakar olanlar; önden tanıdıklar yollayan mı ararsın,

aman bir yer, bir yercik, aman bizi de alın! Önemli bir maç öncesi stadyumun kapı önü nasıldır? İsrail yolcuları işte öyle kuyrukta. O sıralarda bizim ofis rıhtımdaki bir handa, dördüncü kat, merdivenler adam almıyor, bilet almak için gelmiş upuzun bir yolcu kuyruğu; bekliyorlar.

Uzun sözün kısası, güzel bir temmuz günü, gökyüzü masmavi açılmış üstümüzde, son yolcuyu da bordamıza alıp merdiveni çekiyoruz. Başüstündeki ırgat, demiri almaya koyuluyor, istim üzerindeyiz. Beşiktaş açıklarından yola koyulmamıza bir-iki dakika var yok. Güvertedeki yolcular arasından şöyle bir geçeyim diyorum. Öyle fazla hal hatır sormaya niyetim yok. "Ağır durmalı," diyorum kendi kendime, ama kaptanı da görmek isterler elbet, diye düşünüyorum.

Birden, ama nasıl birden, işte öyle durup dururken birden, bir insan korkusudur oturuyor yüreğime. İnsandan korkmak! O güne dek hiç tatmadığım bir korku. Nasıl anlatsam? Kereste yükünü, kömür yükünü, buğdayını, hepsini görmüşüz o güne dek. Ama böyle, böyle ambarlar, güverteler dolusu insan yüküyle ilk çıkıyorum sefere. Kafama takılan ne, bir bilsen? Hava bir patlasa da avarya yapmak zorunda kalsan, yükün bir bölümünü denize döker, eh dersin, gelen malın başına gelsin, canlar tek kurtulsun da! Ama yahu, düşün bir, dinle! Yükün insan be adam, diyorum kendi kendime, aralarından şu anda yürüyüp geçtiğin yük, kömür değil, tuz değil, tomruk değil. Hepsinin gözleri var sana, senin gözlerine dikilmiş bakan, ağızları var konuşan, elleri, kolları var oynayan, kıpırdayan. Kötüsü iyisi, kalleşi, merdi, kızı

kadını, erkeği ve çocuğu, güzeli ve çirkini, hepsi de senin türden, hepsi insan...

İşte çevreme doluşmuş da bana bakan, bakıp duran o insanlardan bir korkudur doluyor yüreğime, insandan korkmak! Korkunun en büyüğünü, en dehşetlisini o gün tadıyor bu yürek. Bunlar isterlerse bir olup beni parçalarlar, diyorum içimden, işlerine gelmeyecek bir şey olursa... Yaratığın en korkuncu nedir bilirsin. Yitirecek hiçbir şeyi kalmadı mı bir insanın, en yaban hayvan odur!

Şöyle aralarından geçerek bir gezinti yapıp (ama ne gezinti) yine kamarama yöneliyorum geri dönerek. Tam merdiveni tırmanacağım, bakıyorum iki uzun bacak yolumun üzerinde, kesmiş yolumu; güverteye uzanmış iki Doberman köpeğini andıran iki bacak! Bir an durup, bacakların sahibi toparlansın diye bekliyorum. Kara kıvrıkcık saçlı, sakalları yeni uzamış, gençten bir hahamı andıran bir Musaoğlu, yüzüme sırtarak bakıyor. Bu arada bacaklarını da çekip yolu açıyor. İlerliyorum, tam merdiveni çıkacağım sırada ardımdan bir ses geliyor. Evet, elbette! Onun sesi:

— Kaptan bey, bir dakika!

Arkama dönüyorum.

— Ne var?

— Bu mevsimde Akdeniz’de fırtına beklenir mi?

— Beklenmez.

Yüzüme bir bakıyor, ama nasıl bakmak, dişleriyle bakıyor, dipleri yosun tutmuş sapsarı dişlerinden başka bir şey görmüyorum yüzünde. Gülmesi gülme değil, dişlerini gösteriyor, öyle gülüyor.

– Kaptan, diyor sırtımayı sürdürerek, bir denizcilik işinde birkaç ay çalışmışlığım var da onun için anlarım az buçuk denizcilikten. Ağır bir havaya yakalansa da batma tehlikesiyle karşılaşsa gemin, ne yaparsın? Avarya yaparsın değil mi? Yüğü denize boşaltırsın hafiflemek için, gözden çıkarırsın yükünü, –sırıttıyor– peki bizi ne yaparsın, denize mi boşaltırsın bizi de? Bu kadar adam, erkeği kadını, çoluğu çocuğu! Denizi doldururuz be kaptan, ne dersin? İnsanlardan bir deniz, insan denizi... Bir de bakıyorsun o ne, gemi, dibe yığılmış boğuk insanların üzerinde oturmuş kalmış. Bizim Musa bir sefer kurtarmıştı kavmini deniz ortasından yol açıp. Ama aynı şeyi yeniler mi hiç sanmam. Bana kalırsa o da bıkmıştır artık. Sonu yok ki be kaptan. O da ne yapsın? Hep bizimle mi uğraşacak peygamber oldu diye? "Bıktım ulan," diye bağırarak sonunda, "şu dünyaya sığamadınız gitti, mucize yaratmaktan dinim bellendi sizi kurtarmak için, mucize kalmadı artık, bütün numaraları kullandık bitti, başka bir illüzyonist bulun siz kendinize..."

Merdiveni tırmanıp uzaklaşmak niyetim, ama yapamıyorum. Kendini dinletmeyi biliyor bu serseri, diye düşünüyorum, dindaşı Musevilerden kopmuş gibi bir yanı var, beni durdurup lafa tutmasından da belli değil mi? Aslında yakınlık duyulacak bir adam değil, ama konuşmasında çekici bir hava var, o da belli.

– Bana bak, diyorum başımı çevirerek, ağzı çok laf eden hoşuma gitmez benim, bir derdin varsa söyle, o kadar.

Ama yalan bu benim söylediğim, bütün gemide sözü sohbeti dinlenecek tek adam belki de bu Musevi. Ama şımarsın da başımıza mı çıksın?

- Derdim konuşmaktı kaptan, bir çift laf etmek.
 - O kadar yolcu var gemide, seninle aynı yolun yolcusu, onlarla konuşsana!
 - Onlarla konuşulmaz.
 - Konuşulmaz mı? O neden?
 - Onlar Yahudi...
 - Peki sen nesen?
 - Ben de Yahudi'yim, işte onun için konuşmam.
 - Allah Allah, hepsi senin dindaşın, aynı yolculuğa çıkmışsınız hep birlikte.
 - Olsun, ne çıkar?
 - Peki nedeni? Neden konuşmazsın onlarla?
 - Neden mi? Neden olacak? Çünkü Yahudi...
- Neyse, nedeni uzun sürere. Kusura bakma kaptan, seni boşuna tuttum burada, bağışla!

Bunu söyledikten sonra arkasını dönüyor, gidip küpeşteye yaslanıyor tek başına, denizden yana döndürüyor yüzünü.

Dur bakalım diyorum kendi kendime, bunun Yahudilerle bir zoru olsa gerek, yalnız başına kalmış.

Merdiveni bir çırpıda tırmanıp kamaraya yöneleceğim sırada ona sesleniyorum.

- Bana bak!
- Başını benden yana çeviriyor.
- Buyur kaptan!
- Bir saat sonra serbestim, kamaram da şurası, istersen uğrayıver!
- Sağ ol kaptan, eksik olma, gelirim.

Bir saat kadar sonra, oturmuş fal açmaya başladığım sırada kapıya vuruluyor, gir dememle aralanıyor kapı, bizimkinin başı aralıkta gözüküyor.

- Bil bakalım seni neden çağırdım?
- Nereden bileyim kaptan?

– Neden konuşulmaz dedin Musevilerle? Merak ettim, söyle bakalım.

– Eskiden konuşurdum, daha küçükken. Ama zamanla, aklım daha bir ermeye yüz tutunca, onlarla konuşulmaz, anladım. Ben de Yahudi'yim Yahudi olmasına, ama işte, bir şey var ki bana çok ters düşüyor.

– Nedir yahu, geveleme ağzında!

– Çünkü Yahudi... kaptan... Yahudi dediğin çünkü, paradan başka bir şey konuşmaz. Bu gerçek zamanla öyle bir yer etti ki içimde, çekildim, çekildim, yalnız başıma kaldım, uzaklaştım hepsinden. Tam da uzaklaşmadım elbette, koparılmaz bağlar var. Parayı hor görmüyorum, o yalan olur. Ama durmadan lafını etmek yok mu? Paranın kendisini dert etmek olsa diyeceğim bir şey yok, ama paranın lafını dert ediyor Yahudiler. Sıradan bir Yahudi'yle dostluk kurmaya kalk, anlarsın. Kaça almış kaça satmış, şu kaç eder bu kaç eder, sinemaya gittin desen bilet kaça, dinlediğin bir konseri övecek olsan kaça giriliyor konsere... Önceleri üzerinde durmuyor dayanıyordum yine, sonra zamanla garip bir şey oldu, kaptan, ister inan ister inanma! Sinir yaptı bende o sonu gelmez para lafları. Bir Yahudi'yle konuşmaya başladım mı, çok geçmeden, yine para lafı edecek, yine para lafı edecek diye beklemeye koyuluyordum. Sinirli bir bekleyiş. Az sonra korktuğum da başıma geliyor, Yahudi para lafı açıyordu. İşte o zaman midem altüst oluyordu. Dayanılmaz bir bulantı. Doktorların alerji dedikleri şey işte. Kısacası bu kaptan. Yahudilerle bundan ötürü konuşamam ben işte. Bulantımı öyle tedavi ediyorum. Korkudan... Hasta ediyor beni artık para lafları. Çocuk yaşımdan beri duya duya alerji

yapmış bende, midem hemen harekete geçiyor. Ötesi var mı yahu, midem zayıf, ne yapayım...

– Peki ne demeye şimdi kalkıp İsrail’e gidiyorsun? Otursaydın oturduğun yerde ya! Her şeyiyle Yahudi olan bir ülkeye göçüyorsun.

– Onlar öyle değilmiş, sorup soruşturdum, öğrendim, farklıymışlar bizimkilerden. Gidip gözlerimle göreyim, inanayım. Para lafı açmayacağından emin olduğum bir Yahudi dostum olsun şu dünyada.

Gülüyorum.

– Ya orada da bulamazsan, ya onlar da para lafı açarsa, o zaman?

Durup bir an düşünüyor.

– İşte o kötü kaptan, hiç umudum kalmaz artık, yalnızlığım sürer gider yıllarca.

Kalkıyorum. O da kalkıyor. Kamaranın kapısından çıkıp yan yana duruyoruz. Aşağı güvertede ve daha aşağıda, ambarın görünen yerlerinde yolcular öbek öbek bir araya gelmişler, hararetle konuşmalar sürüp gidiyor.

– Bak kaptan, şuraya bak –eliyle yolcuları gösteriyor– para lafı ediliyor, borsa açıldı bile, kalıbımı basarım.

Garip bir tiksintiyle bakıyor aşağıya, yüzünü buruşturup ağzını bir bükerek.

– Dediğim gibi kaptan, fırtınaya tutuluruz da sıra batmamıza gelirse yükü avaraya vermekten hiç çekinme! Fazla bir şey yitirilmiş olmayacak. Benim alınyazım da onlarla birlikte. Nasıl derler, yaş da yazar kuruyla, öyle değil mi kaptan?

– Fırtına yok, diyorum, fırtına beklenmiyor.

Küpeşte kenarına doğru yürüyor, önce yukarıya, gökyüzüne bakıyor, ardından pruvamıza doğru ufku

gözden geçiriyor. Önce bir düşünüyor, ardından, kendi kendine söyleniyormuş gibi, yüzüme bakmaksızın ve sözünü sakınıyormuş gibi:

– Fırtına var kaptan, diyor, bekle de gör!

Birden kan tepeme çıkıyor.

– Meteoroloji uzmanı mı kesildin sen başımıza, hava raporundan daha mı iyi bileceksin?

Yosun dipli sapsarı dişlerini göstererek sırtıyor yüzüme yüzüme.

– Avaryaya hazırlan kaptan, diyor, hani konuşmuştuk ya, yitirilecek bir şey yok, merak etme!

Sırtımı dönüyorum, birbirimizden uzaklaşıyoruz.

Girit Adası dolaylarında seyrediyoruz. Olanca ağırlığıyla üzerimize yüklenmiş sıcak bir hava içindeyiz, başlarımızın üzerinde kurşun dökülüyor sanki. Akşam oluyor, güneş serinlemek için bir an önce suya dalmanın ardından, iyice alçalmış, ufka çala çalmış kırmızıları, sarıları, morları...

Uyku kaçıran bir sıcaklığın koynunda sessiz bir geceye giriyoruz. İnsan yükümüz ambardaki ranzalara, güvertedeki ranzalara uzanmış, ama kimseyi uyku tutmuyor. Biraz olsun serinlik çarpar yüzüme diye güverte kamaramdaki şezlongu dışarıya çıkarıyorum, uzun oturuyorum. Derken o, biraz ötede yeniden ortaya çıkıyor, uzaktan bana bakıyor, ben de ona bakıyorum, cesaret bulunca yaklaştırmaya başlıyor. Yaklaşıyor, yaklaşıyor, usul usul, ürkek bir kedi gibi yaklaşıyor. Buyurun bakalım, işte yanımda bile.

– Sesini duyuyorum kaptan, diyor.

– Kimin sesini?

– Fırtınanın sesini, geliyor!

Garip şey, yarı geceye doğru korkunç bir hava patlıyor gerçekten. Ve bizi savurmaya başlıyor. Fırtınalı havalarda gemilerin tahta bölümleri gıcırdamaya başlar, dış gıcırdatır, bilmeyeni ürkütür. Şu anda ise çift katlı ranzalardan ötürü gıcırdayan tahta sesleri birkaç kat artmış durumda. Sulara dalıp çıkıyoruz. Hava alınabilmesi için açık duran ambar ağızlarından garip, neredeyse ürkütücü sesler yükselmeye başlıyor. Her zaman pamuk balyalarının, kerestenin, tahıl çuvallarının yükseldiği ambarlardan tekdüze bir şarkının sözlerini andıran insan sesleri yükseliyor. Fırtınadan dehşete kapılanların İbranice duaları! Şimdiye dek hiç duymamış olduğum yalvarmalar, inlemeler, belki de ağlamalar!

Ben güvertedeki ranzaları dolaşmaya başlarken, korkulacak bir şey olmadığını söylerken, üçüncü kaptana da ambara inip dolaşmasını söylüyorum. Güvertede, genç hahamları andıran, bir bakıma yakınlık duyamadığım, ama konuşmasında garip, gizemli bir çekicilik bulduğum Yahudi'yle yeniden karşılaşıyorum. Fırtınayı sezen bir altıncı duygusu mu var? Yoksa şöyle bir atıp da tutturdu mu? Her neyse! Daha ben bir şey sormadan söylemeden o önden atılıyor.

— Fırtına patlayınca para lafları nasıl kesildi kaldı, yerine dualar geçip nasıl yerleşti, kaptan! Nedeni mi? Ölümlere para gerekmez de ondan, hele boğulanlara hiç mi hiç! Kaptan, sırası gelirse avaryayı uygulamaktan sakın çekinme, yükün bir bölümünü boşalt—sırıttırıyor— sana yardım ederim, eğer istersen.

Öfkeleniyorum artık, belki, diyorum, seni de boşaltılacak yükün arasına koyarım, unuttun mu, yitirilecek bir şey yok demiştin demin?

Susuyor nasılsa, bir karşılık vermiyor.

O gece, yaklaşık iki saat ecel teri döktüm desem yeri var. Bütün korkum borda saclarının bir yerlerinden açılmasıydı. Ama şansımız varmış yine, ambar ağızlarından yükselen o garip duaların yardımı mı oldu nedir, iki saat sonra, deli rüzgâr hırsını alıp kesilmeye başladı.

Üçüncü kaptan ambardan çıkmıştı çoktan, aşağıda durum nedir diye sordum ondan.

– Durum, dedi, ranzalara sinmiş korku ve koku, korku ve kusmuk, dışkı kokusu...

Yürekliensinler diye ambara indiğimde, ranzalara uzanıp kalmış olanlar tıpkı senin kitaptaki, ranzalara uzanmış kamp tutuklularına benzemişlerdi. Onların gözleriyle bakıyorlardı sanki. Gözlerindeki son bir umut ışığı da sönmek üzereydi sanki.

Farkına varmadan biz de Nazilik yapmışız demem bundan... Bütün o Musevileri bir sabah öğleye doğru Hayfa'ya ulaştırdık. 'Vaat Edilmiş Toprak' İsrail'in liman rıhtımına yanaşırken hemen hemen hepsi, bütün yolcular güverteye çıkmışlar, yerleşecekleri bu yeni ülkeyi gözden geçiriyorlardı. Onu mu? Gördüm ya, elbette! Dışarıya ayak basmak üzere sırayla merdivenden rıhtıma inmeye başladıklarında yanımda beliriverdi birden. Elini uzattı elimi sıkamak için.

– Teşekkür ederiz kaptan, bizi sağ salim getirdin ya Hayfa'ya. Yalnız... buraya ayak bastık diye ayak bastı parası ödeyecek miyiz acaba?

Dipleri yosunlu sapsarı dişlerini göstererek sırttı:

– Kaç para?

BAHAR YORGUNLUĞU

Sayın Azrail telaş içinde. Zaman zaman sokağa girip çıkan ambulansların sirenleri yeri göğu çıldırtacak sesler çıkarıyor. Bacağını demir tuzağın dişlerine kaptırmış kurtların ulumalarını andıran, sinirleri gerip gerip bırakan tız haykırmalar. Belki de yeni bir filmin, 'Kurtlarla Ölüm Dansı'nın başarılı film müziği.

Üst Solunum Yolları.

Bu sokakta kentin en büyük hastanelerinden biri. Bu sokağın her iki yanında eczaneler eczaneler çiçekçiler çiçekçiler. Bir bahar patlamasıyla sanki, ilaçlar eczane vitrinlerini süslüyor, çiçekler kaldırım kenarlarını...

Üst solunum yollarının yeşil, sarı, kırmızı etiketli şurup türleri çiçeklerin yeşil, sarı, mor renkleriyle buluşuyor.

Artık çok yakındaki baharın onuruna tüm bu renklilik. İlaç etiketleriyle, mevsim başı çiçekleriyle karşılanan bir bahar mı?

Eczane vitrinlerinde yaşlılığa meydan okuyan reklamlar, yerli yabancı vitaminler. "Günde Bir Ta-

ne", "A'dan Z'ye Hepsi" adlı "vatan kurtaran aslan" vitaminler.

Kurumuş bayanların nemsiz kalmış ciltlerine hayat verecek pomatlar, yaklaşmakta olan güneşin, kalbura dönmüş ozon tabakasının engelleyemediği ultraviyole ışınlarını iadeli taahhütlü defedecek süperoid kremler! Bahar yorgunluğuna karşı Doktor Bötke'in kremaları, Kuş Burnu çayları!

'Adaçayı Forte'unuzu sakın eksik etmeyin, eczanemizde ithal malı enerji, güç, kudret ve Seksus Pleksus haplarımız, her türden bahar öksürüğüne karşı Tıksırık Şuruplarımız, üzerinize afiyet, kaslarınıza kuvvet, yüreklerinize güç verecek Temel Reis ıspanak konsantremiz..."

İleri Derinlere Doğru

Eczane vitrinlerinde ilaçlar birbiriyle kapışadururken, iki sıralı apartman kapılarında ve duvarlarında da doktor tabelaları kapışıyor. Çeşitli işyeri tabelaları arasında bir yarış açılacak olsa, doktor tabelaları birinci sırayı alacak. Doktor tabelaları birbirinin üzerine yığılmış, birbirine tekmeyi basıyor, birbirleriyle itişiyor, birbirlerinin önüne geçmek istiyor. "Ben senden önce geldim", "Sen benden sonra geldin", "Sen şöyle kenarda dur bakalım", "Dağdan gelmiş bağdakini kovacak". Birbirlerini ezip geçmek isteyen doktor tabelaları ileri derinlere doğru diziliyor.

İleri derinlere doğru uzayıp giden sokakta trafik kahroluyor, inliyor, karalar bağlıyor, soluğu kesiliyor, tıknafes oluyor, bahar yorgunluğuna teslim oluyor çaresiz.

Arabalar homurdanıyor, arabalar tokuşuyor, arabalar öfkeleniyor birbirine: Burnundan soluyan bo-

ğalar kaldırımlara yükleniyor! Kentin büyük hastanesine hasta getiren, ziyaretçi getiren, hekim getiren, hekim götürecek arabalar, acil servise koşan arabalar, acil ölüme koşturan arabalar, arabalar, acabalar, acabalar...

Festival Davetiyesi

"Bahar Yorgunluğu Festivalimiz bütün hızıyla sürüp gittiği günleri yaşamaktadır. Bu yıl festivalimizin onur konukları olan sayın Bayan ve Bay Enfluenza, tüm çabaları ve yetkinlikleriyle kentimizi onurlandırmaktan geri kalmamışlardır. Bahar Yorgunluğu Festivali'nin son günü olan 30 Mart akşamı sayın Bayan ve Bay Enfluenza, hastanemizde onurlarına hazırlanan büyük salonda Tango Enfluenza Gecesi'ne katılarak festivale veda edeceklerdir.

Hastanemiz yönetimi gelecek yıl için kuşkusuz yepyeni virüs çeşitleriyle zenginleşecek Bahar Yorgunluğu Festivali 98 için şimdiden hazırlıklara başlamıştır. Bahar Yorgunluğu 98 Festivali'nin logosu 'myxovirus enfluenzae'dir. Hastanemizdeki yerlerinizi gecikmeden ayırtmanız..."

Bir Pencereden Bakış

Pencereye yakın bir yerde karşılıklı iki koltukta oturuyorlar. Pencere hemen sokağın üzerindeki giriş katının penceresi ve sokağa bakıyor, ileriye doğru uzanan sokağa!

Çok yaşlı adam öne doğru hafiften eğilip sokağın ötelere bakıyor, sık sık trafik karmaşası yaşanan sokağa doğru... Çok yaşlı adam öksürüyor, gözlerini kısıp daha bir dikkatle gözden geçiriyor ileriye, tıksırıyor.

– Geliyor, diyor.

Yaşlı kadını gıcık tutuyor, gıcık geçince derin bir soluk alıyor. Soluk alırken çıkan ses, gün boyu gelip giden ambulanslara ait siren seslerinin çok hafiften bir örneği gibi.

– Geliyor mu?

– Evet, diyor çok yaşlı adam, geliyor.

– Yeşil mi kara mı?

– Dur bakayım, çok yaşlı adam gözlerini kısıp bakıyor.

– Kara, kara!

– Demek kara?

– Evet.

– Haçlı mı, yıldızlı mı?

– Dur bakayım... yıldızlı!

– Dün iki yeşil geçmişti, diyor yaşlı kadın. Demek bugünkü kara, hem de yıldızlı.

– E işte, diyor çok yaşlı adam, buralarda Musevi Hristiyanlardan çok.

– Mart ayı böyledir, alıp götürür.

– Hem de çabuk çabuk, çabuk çabuk!

– Trafik durumuna uygun götürüyor.

– Bugün hiç yeşil geçmedi. Değil mi?

– Geçmedi.

– Dün iki tane yeşil geçmişti.

– Söyledim ya demin, hem de peş peşe, peş peşe!

– Mart'ın sonu geldi artık.

– Biz atlattık sayılırsınız.

– Neyi?

– Azrail'i işte.

– O da dinlensin artık, çok koştu, çok koşturdu.

– Nen var senin, başını neden kaldırdın öyle?

– Bilmem, soluğum tıkanıyor gibi oldu.

– Sana öyle gelmiştir... A a, şuraya bak sen, pencerenin kenarına bak!

– Ne var?

– Küçük bir kuş kondu pencerenin kenarına.

– Ne olacak konduysa?

– Ne mi olacak? Baharı müjdeliyor bize, baharı!

Gerçek baharı kuşlar getirir.

– Neden kuşlar?

– Baharı karşılıklı ötüşerek dile getirir onlar.

– Cenazeleri sayarak değil!

Yaşlı kadını gıcık tutuyor.

Zeyyat Selimoğlu

BAHAR YORGUNLUĞU

CAN

Edebiyatımızın usta kalemlerinden Zeyyat Selimoğlu, uzunca bir aradan sonra yeni öyküleriyle yine okur karşısına çıkıyor, *Bahar Yorgunluğu*'yla. 'Birden, ama nasıl birden, işte öyle durup dururken birden, bir insan korkusudur oturuyor yüreğime. İnsandan korkmak! O güne dek hiç tatmadığım bir korku. Nasıl anlatsam? Kereste yükünü, kömür yükünü, buğdayını, hepsini görmüşüz o güne dek. Ama böyle, böyle ambarlar dolusu insan yüküyle ilk çıkıyorum sefere. Kafama takılan ne, bir bilsen... İşte çevreme doluşmuş da bana bakan, bakıp duran o insanlardan bir korkudur doluyor yüreğime! Korkunun en büyüğünü, en dehşetlisini o gün tadıyor bu yürek. Bunlar isterlerse bir olup beni parçalarlar, diyorum içimden, işlerine gelmeyecek bir şey olursa...' Zeyyat Selimoğlu'nun, gücünü ve zenginliğini insandan alan bir anlatımla, fantastik diyebileceğimiz bir kurgu içinde, hayal gücüne yelken açtırıp kaleme aldığı öyküler bunlar. Gerçek bir yazı ustasının, başarılı bir gözlemcinin, uzun yılların deneyimlerinden damıtılmış öyküleri.

Kapaktaki resim: JOHN MARTIN

ISBN 975-510-800-9

9789755108001 >

